ontwerpverkiezingsprogramma van de CPN voor 1986-1990

Met alle macht...!

De komende verkiezingen gaan over de vraag of er een politiek gevoerd gaat worden die recht doet aan het verlangen van de meerderheid van de bevolking naar een actief vredesbeleid zonder kruisraketten. Zij gaan over de vraag of er een politiek gevoerd wordt die de rijken nog rijker maakt en de armen armer, óf een politiek die de rijken aanpakt en bezit en macht onder controle brengt. Zij gaan over de vraag of er weer een regering komt die autoritair optreedt, óf dat er nieuwe impulsen worden gegeven aan verdergaande democratisering. En zij gaan over de vraag of we nog vier jaar met het conservatisme van Lubbers/Van Aardenne opgescheept zullen zitten, óf dat emancipatie-bewegingen de ruimte krijgen.

Deze vragen komen niet uit de lucht vallen. Zij vloeien voort uit de botsing tussen tegengestelde krachten: de kracht van de gevestigde belangen en autoriteiten, én de kracht van mensen om zélf voor hun gerechtvaardigde belangen op te komen en hun verlangens vorm te geven. In alle toonaarden zijn deze vragen de afgelopen jaren aan de orde gesteld. Door mensen die zich te weer hebben gesteld tegen de regeringspolitiek, met daden én goede argumenten.
De CPN was deel van dat verzet. Zij wil breken met het tot nu toe gevoerde beleid. Die breuk is hard nodig.

Beloften en feiten

Het fundamentele schandaal van deze maatschappij is, dat ze dreigt aan haar rijkdom en overproduktie van wapens te verstikken, terwijl zij niet in staat is om voor velen een minimum voor een menswaardig bestaan te garanderen: een zinvolle arbeidsplaats, een inkomen waarvan men zelfstandig kan leven, een goede woonruimte.

In de afgelopen vier jaar heeft dit kabinet de oplossing van dit schandaal geen stap naderbij gebracht. De politiek van CDA en VVD heeft ons op vele punten zelfs verder af gebracht van democratische alternatieven.

Door een gespierde aanpak ('nonsense') zouden Lubbers en van Aardenne de Nederlandse economie wel eens uit het slop halen. De individuele burger zou eindelijk weer eens de ruimte krijgen om te ademen. Zij beloofden rendementsherstel voor ondernemers, terugdringen van werkloosheid voor werknemers en verkleining van het financieringstekort voor zichzelf.

En inderdaad, de ondernemers - vooral de grote - kregen hun rendementsherstel. Aan de winstexplosie die sinds 1981 optrad is nog lang geen einde gekomen. Maar de werkloosheid steeg tot ongekende hoogte De koopkracht van gewone werknemers kelderde. Lastenverlaging voor 'het bedrijfsleven' betekende in de praktijk, dat de lasten van de werkloosheid steeds zwaarder op de schouders van werknemers en uitkeringsgerechtigden gingen drukken.

Wie kon leven van winsten, dividenden en andere arbeidsloze inkomens kreeg douceurtjes en nog meer privileges. De uitkeringen van werklozen, arbeidsongeschikten en bijstandsvrouwen werden zo sterk verlaagd, dat honderdduizenden, vaak in stilte, armoede leden.

Ondernemingen die op de leest van Shell en Philips waren geschoeid konden rekenen op omvangrijke overheidssteun. Veel middenstanders en kleine ondernemers werden teruggeworpen, omdat zij onder de regeringsmaat van de grote bezittersbelangen vielen. Het kabinet stimuleerde hierdoor enorm .....de verdere afbraak van werkgelegenheid.

De automatisering en computerisering schrijdt voort en opent grote mogelijkheden. Maar drastische arbeidstijdverkorting wordt geblokkeerd door halsstarrige ondernemers, bankiers en de overheid zelf. We zouden al blij moeten zijn met het uurtje korter werken dat we uit eigen zak betalen en het uurtje dat ondernemers willen toestaan als zij nog meer winst mogen persen uit onze arbeid.

Het kabinet kapte ook rigoreus. In ambtenarensalarissen, uitkeringen, gezinsverzorging, voorzieningen voor kunstenaars en kinderopvang, in het onderwijs, zelfs uitkeringen van oorlogsslachtoffers werden niet ontzien. Maar de overheidstekorten bleven gigantisch.

Het beleid van winststimulering heeft wel geleid tot forse winststijgingen maar niet tot nieuwe investeringen. Het geld wordt opgepot, het kapitaal naar het buitenland geëxporteerd.

Na bijna vier jaar kan worden vastgesteld dat deze CDA/VVD-politiek is mislukt.Zij heeft het economisch herstel van ons land vertraagd en de noodzakelijke vernieuwing tegengehouden.
En niet alleen op economisch gebied.

Frasen en vrijheid

Minder bureaucratie ? Wie hoge posities bekleedde had van staatscontrole geen centje last. De zakkenvullende president-commissaris van de RSV werd niet eens voor meineed vervolgd. Maar het privé-leven van een uitkeringsgerechtigde werd steeds minder gerespecteerd, zij werden achtervolgd door horden controleurs. De staat trad slechts terug voor hen die goed af waren.

De heersende haagse heren hadden soms mooie woorden over vrouwenemancipatie. Tegelijkertijd namen zij maatregelen waardoor talloze vrouwen van hun arbeidsplaatsen werden verdreven.

Individualisering? Jazeker. Maar dan moest je wel in staat zijn om een paar nieuwe hindernissen te overwinnen. Als je na vaak lang zoeken een woonruimte had gevonden die paste bij jouw manier van samenleven, dan stond de regering al op de stoep te rammelen met een collectebus voor 'voordeurdelers' of 'tweeverdieners'. En door ministeriële propaganda voor het gezinsdenken merkte je als alleenstaande al gauw dat je niet als 'hoeksteen van de samenleving' werd beschouwd.

'Gewoon jezelf zijn' viel ook niet mee. Niet voor de jongere die van een gehalveerd minimum jeugdloon moest rondkomen, de beursstudent die het verhoogte collegegeld moest betalen, de kunstenaar die buiten de BKR-regeling kwam te vallen. En ook niet voor de bejaarden, die in inkomen zover werden weggedrukt dat schrijnende gevallen van 'ouderdomsarmoede' geen uitzondering meer zijn.

Mensenrechten ? Een gekleurde vluchteling uit Sri Lanka, Paramaribo of Ankara werd soms simpel het land uitgezet of kreeg in ieder geval te weinig bescherming.

Het regeringsbeleid van CDA en VVD zou hoop op een betere toekomst bieden. Maar juist voor de dragers van die toekomst biedt dat beleid geen perspectief, voor de jongeren die nú leven, nú recht hebben op zinvolle arbeidsplaatsen en nú in betaalbare huizen willen wonen.

Oorlog en armoede

Dat de vrede niet gediend wordt door mee te blijven rennen in de nucleaire bewapeningsrace weet nu bijna iedereen. Het kabinet van

Lubbers had niet de moed om de vredeswil van de Nederlandse bevolking om te zetten in een onvoorwaardelijk nee tegen kruisraketten. Zij deed een laffe poging de verantwoordelijkheid voor eventuele plaatsing bij de Sovjet-Unie te leggen.

Terwijl het volk van Zuid-Afrika verwikkeld was in een heldhaftig gevecht tegen de apartheid, weigerde de regering Lubbers een economische boycot in te stellen.

Nadat protesten bij het Indonesische generaalsregiem de executies van politieke gevangenen niet konden stoppen, deed het kabinet de ogen dicht en ging over tot hun orde van de dag.

Een orde waarin multinationals nog meer vingers in de pap van de ontwikkelingshulp kregen, een orde waarin de schulden van de derde wereldlanden nog gigantischer zijn geworden. Het is een orde waarin nog steeds miljoenen mensen crepeeren van de honger.

Geen stijl

Het kabinet Lubbers sjoemelt met democratische regels en door haar stijl van regeren vervuilt zij de politieke cultuur. Door de volstrekte binding van de CDA en VVD fracties aan het regeeraccoord werd de controlerende functie van het parlement aangetast. De oppositie werd genegeerd en als het zo uitkwam werd zelfs de Raad van Staten gepasseerd.

Het vijgeblad waarmee de regering het RSV-schandaal wilde bedekken, werd weggeblazen door de parlementaire enquête die op initiatief van de CPN werd gehouden. De schaamteloosheid waarmee de regering hierop reageerde was verbijsterend. Terwijl de arbeiders in de scheepsbouw de zak kregen, mocht van Aardenne na een miljoenenspel met gemeenschapsgelden en misleiding van de Tweede Kamer gewoon minister blijven.

Geheime onderonsjes over kerncentrales, belastingregelingen voor bevriende relaties. Niets was ernstig genoeg. Zelfs in de kwestie van de kruisraketten had de regering maar één hoogste gebod: het voortbestaan van het kabinet. Dat gebod moet worden overtreden. Verhinderd moet worden dat dit regeringsbeleid ook na de volgende verkiezingen wordt voortgezet. Het geeft geen hoop en heeft geen toekomst.

Verzet en perspectief

Tegen de verdrukking in werden nieuwe alternatieven naar voren gebracht.

Mensen vonden elkaar dwars door partijgrenzen heen en legden de inhoudelijke en maatschappelijke basis voor de vervanging van de regering Lubbers en zijn ondernemerspolitiek. Daarom legt de CPN zo'n grote nadruk op progressieve samenwerking. Als mensen aan de basis samenwerken, mogen hun organisaties, mogen progressieve partijen niet achter blijven.

De politiek en de methoden van het kabinet Lubbers staan haaks op de drang tot vernieuwing en democratisering van de maatschappij. De afkeer van hun politiek heeft velen in beweging gebracht. Vredesactivisten stroomden in honderdduizenden naar het Museumplein en Binnenhof om hun nee tegen de kruisraketten te laten horen. Brandweerlieden spoten het Binnenhof vol schuim om de vakbondsactie tegen afschaffing van het trend beleid kracht bij te zetten. Vrouwen van VVD tot en met CPN wreven Lubbers onder zijn neus dat zij drastische arbeidstijdverkorting wilden. Uitkeringsgerechtigden vrolijkten nieuwjaarsrecepties van gemeenten op door hun eisen op tafel te leggen. Huurders organiseerden huurstakingen en koelden hun woede op bewindslieden in Den Haag. Belastingbetalers weigerden hun defensiebelasting te betalen. De 'Wraak van Jonkheer de Brauw' stal geheime documenten over kerncentrales.

Voeg daarbij al die andere acties en initiatieven van derde wereldbewegingen, anti-racisten, milieu-activisten, potten en flikkers en het beeld is nog lang niet compleet. Tegen de verdrukking in zijn nieuwe alternatieven naar voren gebracht.

Het roer moet om

De CPN staat een fundamentele verandering voor van de politieke koers en de methode van regeren.

Ons verkiezingsprogram maakt duidelijk waar we ons sterk voor zullen maken en welke politiek er gevoerd zou worden als de CPN het voor het zeggen had.

Naar de mening van de CPN is er in ons land een maatschappelijk draagvlak voor een andere politiek.

De grote vraag is hoe dat in de samenstelling van het parlement en in de regeringspolitiek in de komende vier jaar tot uitdrukking gebracht kan worden.

Op de eerste plaats is het daarvoor nodig de terugkeer van de VVD/CDA regering onmogelijk te maken en een progressieve meerderheid in het parlement te bereiken.

In dat kader streeft de CPN naar een lijstverbinding tussen alle progressieve partijen, zodat geen stem teveel bij rechts komt.

Vervolgens moet bereikt worden, dat nieuwe verhoudingen in het parlement ook tot nieuwe regeringspolitiek leiden.

Naar de mening van de CPN is het daartoe onontbeerlijk, dat progressieve partijen de bereidheid uitspreken tot gezamenlijk optreden.

De CPN is bereid daarover met alle progressieve partijen afspraken te maken.

Hoe ook precies de verkiezingsuitslag zal zijn, als progressieve partijen hun gezamenlijk gewicht in de schaal leggen, bestaat er de meeste kans om posities op te eisen en een sterk stempel op de inhoud van de regeringspolitiek te drukken.

Dat is wat door velen wordt verlangd. Dat is het alternatief dat voor de bevolking zichtbaar gemaakt moet worden.

Gebeurt dat niet, dan is het risico groot dat CDA en VVD gewoon samen doorgaan of de gelegenheid krijgen om concessies af te dwingen die de progressieve doeleinden uithollen.

Het is niet voor het eerst dat de CPN progressieve samenwerking bepleit. Het is een wezenlijk bestanddeel van ons optreden zowel voor de korte als de lange termijndoelstellingen.

Het is onverantwoordelijk en funest als samenwerking dwars door partijgrenzen heen, zoals die in veel bewegingen plaats vindt, niet tot politieke resultaten leidt, omdat politieke partijen gevangen blijven in hokjesgeest en eigen gelijk.

De CPN stelt vast dat in de afgelopen jaren - mede onder invloed van maatschappelijke bewegingen - de overeenstemming tussen progressieve partijen is toegenomen. Bestaande overeenstemming kreeg meer dan voorheen vorm in gemeenschappelijke steun en/of deelname aan acties. Tegelijk moet geconstateerd worden dat het proces van progressieve samenwerking moeizaam verloopt. De PvdA reageert afhoudend, koerst op samenwerking met CDA of VVD en dreigt zich af te sluiten in een coalitie met rechts.

De PSP wees samenwerking bij de kamerverkiezingen en een gemeenschappelijke lijst met CPN en PPR van de hand en dreigt zich op te sluiten in haar eigen gelijk.

Ondertussen slaat rechts een triomfantelijke toon aan en koerst op voortzetting van haar beleid voor de komende jaren. Dat mag niet gebeuren - en hoeft niet te gebeuren.

Mensen in beweging willen politieke resultaten zien. Daarom is het bij de komende verkiezingen van belang niet alleen op de programma's te letten, maar ook op de bereidheid van progressieve partijen om gezamenlijk op te treden voor een andere politiek.

De CPN acht het in elk geval mogelijk om een gezamenlijke inzet te formuleren rond de volgende hoofdpunten: (1) onvoorwaardelijke afwijzing van plaatsing van kruisraketten; een zelfstandige Nederlandse vredespolitiek; afstoting van atoomtaken; verlaging van defensie-uitgaven. (2) een gerichte aanpak van de werkloosheid; het bevorderen van drastische arbeidstijdverkorting en herverdeling van betaald en onbetaald werk; verhoging van de koopkracht van de lage en middeninkomens; verdediging en vernieuwing van de sociale zekerheid met garanties voor een zelfstandig inkomen. (3) Aktieve bestrijding van discriminatie en vreemdelingenhaat en een ruimhartig vluchtelingenbeleid in overeenstemming met de internationale afspraken. (4) Actieve bestrijding van seksisme en homohaat. (5) Afwijzing van de bouw van nieuwe kerncentrales en sluiting van de bestaande. (6) Ontwikkelingshulp niet op grond van de belangen van de multinationals en de concerns, maar gericht op de door de bevolking zelf geformuleerde behoeften; stopzetting van de hulp aan Indonesië; boycot van het apartheidsregiem in Zuid-Afrika; onverminderde steun aan Nicaragua.

Niet alleen naar de inhoud, maar ook in de vorm is een andere regeringspolitiek nodig.

De CPN wil een politiek klimaat bevorderen waarin openbaarheid in de plaats treedt van binnenskamers gekonkel, het horen van mensen in plaats van hen de mond snoeren, het benutten van creativiteit in plaats van het de kop in drukken.

Om de enorme maatschappelijke problemen op te lossen zijn betrokkenheid, zeggenschap en mondigheid van mensen broodnodig.

Om het parlement als democratische volksvertegenwoordiging te laten funktioneren, moet radikaal gebroken worden met de praktijken van de afgelopen regeerperiode.

Progressieve samenwerking is een langdurig proces in de krachtmeting met rechtse politiek. Het is een uitdaging om dat door te zetten. Nú en in de komende jaren. Dat proces kan versneld worden, naarmate de druk toeneemt. Om dat te bevorderen is naast machtsvorming van onderop versterking van de CPN van grote betekenis.

Wie geen idealen kent, is geen realist

De CPN heeft verdergaande doelstellingen en idealen in haar nieuwe partijprogram van 1984 vastgelegd. De CPN streeft naar een ander soort samenleving. Zij wil vorm geven aan een maatschappij zonder uitbuiting, onderdrukking en discriminatie. Nederlandse communisten streven naar een maatschappij waarin ieder individu daadwerkelijk de vrijheid en gelijke mogelijkheden heeft om capaciteiten te ontplooien en gebruiken. De CPN streeft naar:

Een klassenloze samenleving waarin niet voor de winst van het kapitaal wordt geproduceerd, maar voor de bevrediging van de maatschappelijke behoeften van mensen. Dat is een samenleving waarin alle vormen van uitbuiting overwonnen zijn en niemand meer het recht heeft om zich te verrijken met de arbeid van een ander.

Een democratische samenleving, waarin de politieke beslissingen door gekozen organen worden genomen, het parlement een sterke positie heeft tegenover regering en ambtelijk apparaat. Waarin beslissingen in bedrijven, instellingen en buurten zoveel mogelijk door de betrokkenen zelf gezamenlijk genomen worden in plaats van door kapitalistische of bureaucratische machten over hen.

Een gefeminiseerde samenleving waarin discriminatie en achterstelling van vrouwen alleen nog in de geschiedenisboekjes voorkomt. Waarin ieder mens vrij een zelfstandig bestaan kan leiden, waar mensen zelfbeschikkingsrecht hebben over lijf en leven, waar zij kunnen wonen, leven en vrijen met wie zij willen.

Een verdraagzame samenleving waarin geen plaats meer is voor discriminatie op grond van afkomst, huidskleur, nationaliteit, geloof of seksuele praktijk. Dus onverzoenlijk tegen uitingen van racisme, anti-semitisme, vreemdelingen- en homohaat. Een maatschappij waarin groepen met verschillende culturen naast en met elkaar kunnen samenleven.

Een milieuvriendelijke samenleving waarin de systematische plundering van natuur en milieu en de verspilling van energie en grondstoffen vervangen is door een ecologisch verantwoord beleid.

Een ontwapende wereld, waarin geen militaire blokken meer bestaan die ons met hun massavernietigingswapens naar de rand van de nucleaire afgrond drijven. Een ontspannen wereld waarin politieke supermachten hun wil niet meer kunnen opleggen aan kleinere landen, waar internationale solidariteit en gelijkwaardigheid tussen volken bestaat.

De CPN heeft vergaande doelstellingen. Ze weet dat om idealen te verwezenlijken een realistisch program nodig is. In het verkiezingsprogramma van de CPN geven wij een andere richting aan voor het regeringsbeleid en stellen we een aantal concrete en uitvoerbare maatregelen voor.

Hoofdlijnen van het program

* De CPN treedt op voor een actieve vredespolitiek. Zij is tegen plaatsing van nieuwe atoomraketten en voor verwijdering van alle atoomwapens van ons grondgebied. Nieuwe ontwapeningsinitiatieven moeten gericht worden op internationale ontspanning tussen de militaire blokken; beperkingen van nationale zelfstandigheid binnen de blokken moeten worden doorbroken. Nederland moet zich vrijmaken van de bewapeningskoers van de NAVO en niet meedoen aan Westeuropese militaire blokvorming. De defensie-uitgaven moeten worden verlaagd en er moet een vredesministerie worden opgericht. De CPN treedt op voor concrete solidariteit met de bevrijdingsstrijd van onderdrukte volkeren en naties in Oost en West, Noord en Zuid. Zij is voor versteviging van banden met Nicaraqua. Het apartheidsregiem in Zuid-Afrika moet volledig worden geïsoleerd door een economische boycot en door politieke en financiële steun aan het ANC. De steun aan de beulen van het generaalsregiem in Indonesië moet onmiddellijk worden gestaakt.

* De CPN treedt op voor solidariteit met de landen van de derde wereld. De invloed van multinationals in de ontwikkelingssamenwerking moet worden teruggedrongen. Daadwerkelijke solidariteit met de strijd van volkeren die zich ontworstelen aan neo-koloniale overheersing en uitbuiting betekent onder andere dat de Nederlandse regering moet bevorderen dat de gigantische schulden waarmee de landen van de derde wereld zitten opgescheept, worden kwijtgescholden.

* De CPN treedt op voor volledige en volwaardige werkgelegenheid. De allereerste doelstelling van economisch beleid dient te zijn: de terugdringing van de massawerkloosheid. De CPN wil een democratisch gestuurde economische groei bevorderen. Om meer betaald werk te scheppen moet de overheid middelen vrijmaken om zelf een uitgebreid investeringsen stimuleringsprogramma op te stellen. Dit programma moet gericht zijn op het bevorderen van sectoren met veel werkgelegenheid en milieu-vriendelijke produktie, energiebesparing en ontwikkeling van schone energiebronnen, sociale woningbouw, stadsvernieuwing en onderwijs. Om economisch herstel- en werkgelegenheidsmaatregelen te financieren moeten geldstromen (bijv.-kapitaalexport) onder democratische controle worden gebracht. Naast het aanboren van nieuwe financieringsbronnen moet verspilling van overheidsgelden (o.a. aan defensie en belastingprivileges voor bezitters) worden tegengegaan. Hierdoor wordt het tevens mogelijk het financieringstekort van de overheid echt terug te dringen.

* De CPN treedt op voor drastische arbeidstijdverkorting met behoud van loon. Om het perspektief van een 25-urige werkweek naderbij te brengen stelt zij een raamwerk van wettelijke maatregelen voor die ertoe moeten leiden dat de stap naar de 32 uur binnen vier jaar bereikt kan worden. Minder werken kan werk voor iedereen betekenen. Herverdeling van betaald en onbetaald werk moet leiden tot verbetering van de arbeidsmarktkansen van vrouwen.

* De CPN treedt op voor democratisering van arbeidsverhoudingen. Zij is voor uitbreiding van democratische controlerechten en zeggenschap in bedrijven en instellingen. De maatschappelijke controle op automatisering, op herbezetting bij arbeidstijdverkorting, en op besteding van overheidssteun moet worden versterkt. Daarom stelt de CPN een reeks concrete maatregelen voor om de bevoegdheden van personeelsvertegenwoordigingen en vakbonden uit te breiden.

* De CPN treedt op voor het verhoging van koopkracht van lage-en middeninkomens. Daarvoor moeten in de eerste plaats de minimumlonen en uitkeringen worden verhoogd, de prijscompensatie en het trendbeleid voor ambtenaren hersteld. Onrechtvaardige inkomensverschillen moeten teruggedrongen. Daarom moet het belastingstelsel zodanig worden gewijzigd dat (a) lage en middeninkomens worden ontlast, (b) topinkomens en in het bijzonder de inkomens uit winsten en vermogen zwaarder worden belast, en (c) belastingfraude effectief kan worden bestreden.
De CPN kent hoge prioriteit toe aan behoud en vernieuwing van de sociale zekerheid. Daarom stelt zij o.a. voor: herstel van koppeling van minimum-uitkeringen aan minimumloon, van uitkeringspercentages van WW en WAO tot 80% en van WWV tot 75%.
De uitkeringsduur van de WWV moet worden verlengd. De individualisering van het uitkeringsstelsel kan op korte termijn naderbij worden gebracht door afschaffing van de voordeurdelerswet, terugdringen van kostwinnersbepalingen en door beperking van de vermogenstoets. Om (her)intreding in betaald werk te bevorderen moet het sociale zekerheidsstelsel worden vernieuwd door het verruimen van de mogelijkheden om met behoud van uitkering te werken of studeren, en door het toekennen van een individuele uitkering aan (her)intreders gekoppeld aan een actief scholings- en bemiddelingsprogramma.

* De CPN treedt op voor bescherming van milieu en zuinig energieverbruik. Zij is voor handhaving en verscherping van de milieuwetgeving (dus geen 'deregulering'). Zij wil milieuvriendelijke en energiebesparende werkgelegenheid stimuleren. De CPN is tegen de bouw van nieuwe kerncentrales, voor sluiting van kerncentrales in Borssele en Dodewaard, en wil onafhankelijk onderzoek naar alternatieve energiebronnen bevorderen.

* De CPN treedt op voor verlaging van woonlasten. Zij stelt daarom onder andere voor de huren te bevriezen en de gasprijs voor kleinverbruikers drastisch te verlagen. Om het recht op wonen waar te maken moeten de woningbouw in de sociale sektor en de programma's voor stadsvernieuwing worden uitgebreid. Het woonrecht voor jongeren tot 18 jaar moet daadwerkelijk worden ingevoerd. Door een effectieve anti-speculatiewetgeving en een goede leegstandswet moet aan het schandelijke profiteren van de woningnood een einde worden gemaakt.

* De CPN treedt op voor het ongedaan maken van afbraakmaatregelen op het terrein van het onderwijs en sociaal-culturele voorzieningen. In het onderwijs zijn meer dan ooit nieuwe investeringen nodig. De afbraak van werkgelegenheid moet worden hersteld. De CPN vindt dat het rijk prioriteit moet geven aan versterking van de eerstelijnszorg, volwassenen-educatie, vrouwenemancipatie en voorzieningen voor migranten. De regering moet voldoende financiële middelen ter beschikking stellen om ten behoeve van deze voorzieningen de toegangelijkheid (geen of lage deelnemersbijdragen) en beschikbaarheid (voldoende spreiding) te garanderen.

* De CPN treedt op voor alle maatregelen die bijdragen aan de vergroting van de economische zelfstandigheid van vrouwen, en aan hun culturele en politieke emancipatie. De CPN is voorstander van quoteringsregelingen bij herbezetting van arbeidsplaatsen die door arbeidstijdverkorting vrijkomen. Zij treedt onder andere op voor verbetering van voorzieningen voor kinderopvang, uitbreiding van zwangerschapsverlof. Zij zet zich in voor wettelijke maatregelen ter bescherming tegen seksueel geweld en misbruik. De CPN is van mening dat ernaar gestreefd moet worden dat binnen 10 jaar de helft van alle gekozen organen en besturen uit vrouwen bestaat. Zij daagt andere politieke partijen uit om er voor te zorgen dat bij de verkiezingen van 1986 de 30% in de Tweede Kamer (nu 20%) wordt bereikt. De feminisering van maatschappij en politiek houdt niet op bij de poorten van het Binnenhof.

* De CPN treedt op voor bestrijding van alle vormen van discriminatie. De overheid moet veel daadkrachtiger optreden tegen racisme, anti-semitisme, sexisme, vreemdelingen- en homohaat. Daarom moeten organisaties die racisme propageren of bedrijven worden verboden. Het regeringsbeleid moet uiting geven aan de gelijkwaardigheid van alle in Nederland verblijvende burgers door het afschaffen van de bestaande rechtsongelijkheid en het opheffen van de sociaal-economische achterstelling van migranten. De CPN vindt dat het actief en passief kiesrecht voor Tweede Kamer en Provinciale Staten moet worden toegekend aan buitenlanders wanneer zij drie jaar in Nederland verblijven en niet in vreemde overheidsdienst werkzaam zijn. Discriminatie van mensen op grond van hun seksuele praktijk moet worden bestreden. Ook waar dit gerechtvaardigd wordt met een misplaatst beroep op de vrijheid van onderwijs of godsdienst. De CPN is voor een wet gelijke behandeling die dit onverkort vastlegt.

* De CPN treedt op voor de verdediging en uitbreiding van politieke democratie. Zij wil de rechten van het individu tegenover de staat versterken onder andere door een goede wet op de privacy. De CPN blijft optreden voor onverkort stakingsrecht. Zij wil de positie van de gekozen organen versterken, onder andere het uitbreiden van de zelfstandige controlemogelijkheden van het parlement. Zij is voor democratisering en ontbureaucratisering van overheidsinstellingen, en tegen 'privatisering' van bijv. openbare nutsbedrijven. De CPN treedt op voor versterking van lokale democratie door onder andere verhoging van de algemene uitkering uit het gemeente- en provinciefonds, stopzetten van grootscheepse gemeentelijke herindelingen en democratisering van benoeming van burgemeesters en Commissarissen van de Koningin. Bij de bestrijding van criminaliteit legt de CPN het accent op misdaadpreventie. Een verantwoorde rechtshandhaving vereist onder andere vereenvoudiging van wetgeving zonder afbraak van rechtsbescherming, maatregelen om overbelasting van politie en justitie tegen te gaan, verbetering van de positie van het slachtoffer van misdrijven, én het tegengaan van uitholling van de rechten van verdachte en verdediging.

Versterk de CPN-fraktie

Om deze doelen te realiseren moet de positie van de CPN in de Tweede Kamer versterkt worden. Een stem op de CPN is een stem voor krachtige oppositie tegen het huidige regeringsbeleid en voor een daadwerkelijk progressieve politiek.
De communisten in het parlement noemen op voor iedereen verstaanbare wijze de problemen bij hun naam - zij doen niet mee aan schijnoplossingen en gekonkel in achterkamers. Onze fraktie is een scherp wapen tegen ondergravingen van de positie van het parlement. En zij neemt haar initiatieven in nauwe samenwerking met progressieve bewegingen buiten het parlement. Een sterke CPN-fraktie kan invloed uitoefenen op samenstelling en beleid van de toekomstige regering. Versterking van de CPN is een impuls voor progressieve en linkse samenwerking.

Er zijn vele goede redenen om op de CPN te stemmen. Een daarvan is de richtsnoer die onze fraktie voor de komende vier jaar meekrijgt. Dat is het program dat we hierbij presenteren. Het is een program dat een nieuw perspektief biedt. Het kan gerealiseerd worden als er voor wordt opgetreden ...MET ALLE MACHT.

voor 1986-1990

I. Aktieve vredespolitiek en internationaal beleid

1. Aktieve vredespolitiek

De strijd tegen de atoombewapening wordt gedragen door een meerderheid onder de bevolking. Voor de CPN is het een zaak van de eerste orde. Van een Nederlandse regering moet vóór alles een politiek worden verwacht die in het verlengde ligt van de wil tot vrede die naar voren komt in tal van acties, demonstraties en het volkspetitionnement tegen de kruisraketten. Nederland kan juist op grondslag van deze beweging onder de bevolking een eigen bijdrage leveren aan ontspanning en ontwapening door een actieve vredes politiek. Daartoe behoren op het terrein van de defensie: het nee zeggen tegen de kruisraket, het afstoten van de atoomtaken, verzet tegen de ruimtebewapening en verlaging van de defensie-uitgaven. Daartoe behoort verder het bevorderen van contacten tussen met name kleine en middelgrote landen in Europa om tot gezamenlijke blok-doorbrekende initiatieven te komen.
In de laatste jaren is in Europa en de Verenigde Staten een vredesbeweging gegroeid van ongekende omvang, kracht en diepgang. Deze beweging was vooral een reactie op de plannen voor plaatsing van nieuwe amerikaanse atoomwapens - eerst de neutronenbom, later kruisraketten en Pershing 2. De actieve bemoeienis van mensen zelf met vrede en veiligheid heeft de vanzelfsprekendheid van de wapenwedloop doorbroken. Dit is de belangrijkste zorg van de NAVO, de amerikaanse regering en de voorstanders van zijn confrontatiekoers. De gang van zaken in de andere plaatsingslanden laat zien hoever NAVO-kringen bereid zijn te gaan. Meerderheden onder de bevolking die bleken uit opiniepeilingen en acties, werden genegeerd. In België werden kruisraketten ingevlogen, voordat het parlement zich had uitgesproken.
Het kabinet Lubbers/van Aardenne stelt ook ons land bloot aan de permanente druk van de regering van de Verenigde Staten en de NAVO.
De CPN stelt hiertegenover: bescherming en ontplooiing van de democratie, het recht op zelfbeschikking over eigen grondgebied en eigen veiligheid. Het is een democratische eis van de eerste orde om plaatsing van kruisraketten in Nederland te verhinderen.
De plaatsing van nieuwe kernwapens in West- en Oost-Europa is een bron van spanningen. De wapenwedloop dreigt verder opgevoerd te worden door de ontwikkeling van ruimtewapens en de introductie van nieuwe conventionele wapensystemen.
Besprekingen over wapenebeheersing tussen Oost en West - Stockholm, Wenen - en tussen Verenigde Staten en Sovjet-Unie - Genève - leveren geen zichtbare resulaten op. De Nederlandse regering neemt er geen eigen constructieve posities in. Gehoopt mag worden, dat nieuwe ontwikkelingen - topontmoetingen, eigen initiatieven van landen - hierin verandering kunnen brengen.
Een extra belasting voor de verhoudingen in Europa is de aandrang tot nauwere Westeuropese militaire samenwerking - herleving van de Westeuropese Unie - en de ontwikkeling van de eigen kernmachten van Engeland en Frankrijk. Met name de snelle modernisering en uitbreiding van de Franse Force de Frappe, waaronder de ontwikkeling van de Franse neutronenbom, houdt een groot gevaar in zich, gecombineerd met de toenemende Frans-Westduitse samenwerking.
Tegen deze achtergrond is het totstandbrengen van een actief Nederlands vredesbeleid van het grootste belang. Daarin passen eenzijdige stappen en diplomatieke initiatieven.
Nederland moet streven naar samenwerking met de kleinere landen in Europa - blokgebonden en niet-blokgebonden - om het proces van ontspanning en ontwapening te stimuleren. Het vroegere 'Overleg van de Tien' biedt hiervoor aanknopingspunten.
De CPN wijst de vorming van een Westeuropees militair-politiek blok zoals dat onder meer gestalte krijgt in de Westeuropese Unie, af. Blokvorming is niet de weg om ontspanning en ontwapening te bevorderen. Integendeel, zoals de ervaring met NAVO en Warschaupact laat zien.

Nederland dient op te treden voor verdere uitwerking van de Helsinki-akkoorden. Daartoe moeten multilaterale en bilaterale mogelijkheden worden onderzocht om raamverdragen te sluiten. Deze verdragen moeten de mogelijkheid openen voor een intensieve uitwisseling tussen landen van Oost en West en niet-gebonden Europese landen. Een uitwisseling tussen bevolkingsgroepen, vredesgroepen, dorpen en steden; een uitwisseling die culturele en wetenschappelijke samenwerking en contacten tussen werknemersorganisaties bevordert; een uitwisseling ook op technologisch en handelsgebied. Ook dergelijke initiatieven van een Nederlandse regering zijn een bijdrage om de bestaande impasse in Europa te doorbreken.
Onderdeel van een vredespolitiek dient te zijn het verlagen van de defensie-uitgaven. Het CDA/VVD-kabinet heeft op alles wat voor de bevolking van belang is, bezuinigd en tegelijkertijd de defensie-uitgaven opgevoerd. Druk van NAVO en bewapeningsindustrie hebben tot een programma voor wapenaanschaf geleid dat voor de komende jaren nog tientallen miljarden zal vereisen. Tesamen met de enorme toename in andere landen, vormt deze bewapening een hoofdoorzaak van armoede, vooral in de landen van de derde wereld en tevens van grondstoffenplundering en verspilling. Verlaging van defensie-uitgaven schept ruimte in de rijksbegroting waardoor werkelijke economische steun aan derde wereldlanden mogelijk wordt. Nederland dient hier ook in internationaal verband voor te pleiten.
Een wezenlijke verandering van het defensiebeleid vereist de aktieve inzet en betrokkenheid van de bevolking en maatschappelijke organisaties. Daarbij horen een open, democratische besluitvorming, parlementaire controle op aanschaf en export van wapens en democratisering van de krijgsmacht.
Belangrijke punten voor de CPN zijn:

* Geen plaatsing van kruisraketten in Nederland.
* Afstoten van alle atoomtaken.
* Nederland dient op te treden voor het stopzetten en ongedaan maken van plaatsing van kernraketten in andere NAVO-landen en voor het terugdraaien van tegenmaatregelen in Oost-Europa.
* Optreden voor een kernwapenvrij Europa.
  Bij besprekingen die hierop gericht zijn, dienen de korte en middellange afstandswapens in een samenhangend kader bezien te worden. Dit betekent ook dat de kernwapens van Frankrijk en Engeland bij de onderhandelingen betrokken moeten worden.

* Uitvoering en aanscherping van het Non Proliferatieverdrag (tegen verspreiding van kernwapens) en een onmiddellijk verbod van alle atoomproeven.
* Instellen van atoomwapenvrije zones, met name in Skandinavische landen, de Balkan en Centraal-Europa; instellen van zones vrij van chemische wapens, te beginnen in Centraal-Europa.
* Het afgeven door de NAVO van een 'No-first-use'-verklaring voor nucleaire wapens.
* Optreden voor verbod van nucleaire, chemische en bacteriologische wapens.
* Geen Nederlandse deelname aan SDI (Star Wars) en eventuele Westeuropese varianten. Geen toestemming verlenen aan bedrijven om erin deel te nemen.
* Tegen Westeuropese militaire blokvorming en/of Westeuropese kernmacht. Technologische samenwerking moet worden ontkoppeld van militaire projekten.
* Konkrete uitwerking van Helsinki-akkoorden. Zowel multi- als bilateraal met onderzoek naar mogelijkheid van raamverdragen.
* Drastische verlaging van de Nederlandse defensie-uitgaven.
* Internationaal optreden voor verlaging van de defensie-uitgaven.
* Optreden voor vermindering van strijdkrachten en conventionele wapensystemen in Centraal Europa. In dit kader demilitarisering van het grensgebied tussen DDR, Tsjechoslowakije en de BRD.
* Optreden voor omschakeling van wapenindustrie naar civiele produktie.
* Terugdringen van wapenexport, parlementaire controle op aanschaf en export van wapens, registratie in V.N.-verband van wapenexporten.
* Bescherming van het milieu tegen grootschalige legeroefeningen.
* Tegengaan van militarisering van Nederlandse regio's. Stopzetting van Amerikaanse munitietransporten door Nederland.
* Instelling van een adviserende raad, de "Raad voor Vrede en Veiligheid", waarin vredesorganisaties zitting hebben. Instelling van een "Vredesministerie", dat een geintegreerd vredesbeleid moet bevorderen op alle betreffende terreinen.

* Versterking van democratische controle op leger en democratisering van het leger. Garanties voor vrijheid van meningsuiting en organisatie op de kazerne. Afschaffen van tuchtrecht in vredestijd.
* Handhaving van een dienstplichtleger. Verkorting van de dienst-tijd tot 10 maanden. Wedde optrekken naar minimum-loonniveau.
* Recht om medewerking aan kernwapenonderdelen van de krijgsmacht te weigeren; vrijstelling voor SITE-wacht.
* Volledige erkenning van gewetensbezwaren; vervangende dienst even lang als militaire dienst. Verbetering van financiële regelingen voor instellingen die dienstweigeraars te werk willen stellen.

2. Internationale solidariteit

Wie de armoede en uitbuiting op internationale schaal wil bestrijden is daadwerkelijk solidair met de strijd van volkeren die zich ontworstelen aan neo-koloniale overheersing en uitbuiting. Het Nederlands regeringsbeleid dient zich te keren tegen dictatoriale onderdrukking en tegen vertrapping van democratische en mensenrechten, waar ook ter wereld. Nu wordt echter steun verleend aan het Indonesische bewind, ongeacht executies van politieke gevangenen. Steun aan Nicaragua wordt verminderd. De banden met Zuid-Afrika mogen niet in het gedrang komen.
De Nederlandse regering moet een bijdrage leveren aan de verdediging van het zelfbeschikkingsrecht en mensenrechten. Daarom treedt de CPN op voor:

* Versteviging van economische banden met Nicaragua en meer ontwikkelingshulp. Optreden tegen militaire interventie door de Verenigde Staten.
* Volledige isolering van het apartheidsregiem in Zuid-Afrika: politieke en financiële steun aan de bevrijdingsbewegingen van Zuid-Afrika en Namibië (ANC, UDF en SWAPO).
* Geen steun aan het generaalsregiem in Indonesië: opschorting van ontwikkelingshulp, opkomen voor herstel mensenrechten, en steun aan vrijheidsbeweging in Oost-Timor.
* Terugtrekking van de Sovjettroepen uit Afghanistan en stopzetting van elke buitenlandse inmenging. Een politieke oplossing met internationale garanties voor de zelfbestemming van het land en een niet-gebonden status.
* Streven naar een regionale politieke oplossing van de problemen in het Midden-Oosten; uitgaande van de erkenning van het bestaansrecht van Israël en van de legitieme aanspraken van het Palestijnse volk op een zelfstandige staat, met erkenning van de PLO als vertegenwoordiger van het Palestijnse volk.
* Economische steun voor volk en land van Suriname - waarvan de onderontwikkeling alles met eeuwen Nederlandse kolonialisme te maken heeft - mede gericht op herstel en ontwikkeling van democratische rechten, in het bijzonder die van arbeiders- en boerenorganisaties
* Erkenning van het zelfbeschikkingsrecht van de Nederlandse Antillen; van Nederlandse zijde dient het niveau van de economische hulp gehandhaafd te worden, ook bij verandering van de staatkundige positie.

* Opschorting van de culturele akkoorden met Turkije en Marokko totdat de democratische rechten van de bevolking hersteld zijn.
* Versterking van de rol van de Verenigde Naties en haar instellingen.
* Meer overheidssteun voor organisaties die in Nederland de solidariteit met bevrijdingsbewegingen organiseren.

3. Internationale economische betrekkingen

a. Ontwikkelingssamenwerking

De onderontwikkeling in de Derde Wereld is voornamelijk een kwestie van plundering en achterstelling als gevolg van kolonialisme en neo-kolonialisme. Deze landen zijn in bijzondere mate het slachtoffer van de operaties van multinationale concerns en banken. De machtigste Westerse staten (de VS voorop) voeren een politiek gericht op behoud en versterking van hun machtposities, ondermeer via internationale organen als IMF en Wereldbank. Economische hulpverlening is hoofdzakelijk gericht op het veilig stellen van de beschikkingsmacht over grondstoffen en afzetgebieden en gaat in de regel gepaard met politieke druk en militaire repressie.
Bestrijding van armoede en uitbuiting op internationale schaal is wezenlijk voor de doelstellingen van de CPN. Dat vereist aktieve solidariteit met de strijd van volkeren die zich ontworstelen aan neo-koloniale overheersing en uitbuiting. De CPN pleit voor een werkelijke solidariteitspolitiek. Kernpunten van dat beleid zijn:

* Steun aan het streven van de bewegingen van niet-gebonden landen om grotere onafhankelijkheid van de economisch-militaire blokken te veroveren; bevorderen van toename van financiële hulp.
* Onder minister Schoo is de tendens sterker geworden om Nederlandse concerns meer te betrekken bij de besteding van de ontwikkelingshulp (ca. 4 miljard gulden per jaar). Voor de betrokken landen is het nadelig dat het bedrijfsleven tien vingers in de pap heeft. De CPN vindt dat de Nederlandse regering werkelijke ontwikkelingshulp moet bieden en wijst daarom ook de zgn. 'gebonden hulp' af. De CPN bepleit een ontwikkelingsprogram waarin financiële en economische steun gericht is op de werkelijke behoeften en mogelijkheden van de betreffende landen, uitgaande van een beleid tegen grondstoffenroof en voor behoud en de bescherming van natuur en milieu in die landen.

* Bij de financiering van de gigantische schulden waarmee met name de Latijns-Amerikaanse landen zitten opgescheept, stelt het Internationale Monetaire Fonds zeer stringente voorwaarden. Deze voorwaarden zijn nadelig voor de bevolking van die landen. De Nederlandse regering moet zich meer aansluiten bij de eisen uit die landen zelf: lagere rente en gedeeltelijke kwijtschelding van schulden.
* Vanuit de hoogontwikkelde kapitalistische landen weten ondernemingen in het algemeen wel hun industrieprodukten in ontwikkelingslanden te slijten. De toegang van produkten uit ontwikkelingslanden tot Westerse markten wordt echter zeer bemoeilijkt. De CPN is van mening dat maatregelen getroffen moeten worden tegen de eenzijdigheid van de 'vrije wereldhandel'.

b. EG

De huidige EG-politiek vormt een barrière voor de ontwikkeling van een fundamentele aanpak van de structurele economische crisis; het versterkt de uitbuiting van de Derde Wereldlanden en houdt onderontwikkeling van bepaalde Westeuropese landen en regio's in stand. De Nederlandse regering moet in de EG optreden voor een politiek die (a) een meer gelijkwaardige positie van de lidstaten garandeert; (b) betrekkingen met ontwikkelingslanden tot stand brengt op basis van gelijkwaardigheid; (c) de economische betrekkingen met landen van de Comecon en niet-gebonden Europese landen verbetert; (d) grensoverschrijdende natuur- en milieuproblemen bestrijdt.

II. Sociaal economisch beleid

1. Noodzaak van ingrijpende veranderingen

De levensomstandigheden van grote groepen van de bevolking worden nog steeds bepaald door de paradoxale ontwikkeling die kenmerkend is voor kapitalistische verhoudingen:

- Technologische vernieuwingen worden niet benut om drastische arbeidstijdverkorting te bewerkstelligen maar om de werkende klasse te splitsen in 'actieven' (d.w.z. betaald werkenden, die gekonfronteerd worden met toenemende arbeidsbelasting) en 'niet-actieven' (d.w.z. uitkeringsrechtigden die geconfronteerd worden met toenemende verarming);
- Produktiviteitsstijging, die het gevolg zijn van technologische vernieuwingen en intensivering van de arbeid worden niet benut om het levenspeil van de werkende klasse te garanderen en arbeidstijdverkorting met behoud van loon te financieren, maar om de winstinkomens op te schroeven en kapitaal te exporteren.
  Ingrijpende veranderingen zijn daarom nodig, én ook mogelijk ! Die mogelijkheden worden niet benut door de huidige politiek van loonmatiging en voortdurende bezuinigingen op collectieve voorzieningen en sociale zekerheid. De door het kapitaal gecreeërde problemen worden niet aangepakt, maar afgewenteld op de loon- en uitkeringsafhankelijken.
  De werkloosheid blijft onaanvaardbaar hoog. De inkomens van grote groepen worden aangetast. Steeds meer mensen, met name uitkeringsgerechtigden, bevinden zich op de armoedegrens. Zelfs de meest directe doelstelling van het regeringsbeleid, het terugdringen van het financieringstekort, wordt niet gerealiseerd. Men is er niet in geslaagd om de daarvoor noodzakelijke basis te creëren: vernieuwing van de economie en een duurzaam economisch herstel. Het onvermogen om bepaalde bedrijfstakken een nieuwe toekomst te geven wordt afgereageerd in wilde aanvallen op gerichte steun en stimulering. De miljardenstroom aan ongerichte steun aan het bedrijfsleven, zoals de verlaging van de vennootbelasting en de WIR, neemt alleen maar toe en komt vooral de grote en sterke bedrijven ten goede.
  De crisispolitiek van de huidige regering komt in hoofdzaak ten goede aan bepaalde kapitaalsgroepen: de banken en de exporterende (met name multinationale) bedrijven.
  Er is een andere aanpak van de sociaal-economische politiek vereist:
  - een aanpak waarin de belangen van betaalde en onbetaald werkenden en uitkeringsgerechtigden op de voorgrond staan;
  - een aanpak waarin drastische arbeidstijdverkorting en versterking van de koopkracht en sociale zekerheid de hoogste prioriteit krijgen;
  - een aanpak die er niet voor terugdeinst de macht van kapitalistische ondernemingen en banken en in te perken.
  Democratisering van arbeidsverhoudingen is in de opvatting van de CPN geen luxe voor betere tijden, maar voorwaarde om een andere aanpak van de sociaal-economische politiek te kunnen doorzetten.

2. Economisch herstel en werkgelegenheid

Bestrijding van de werkloosheid vereist dat er voldoende en zinvol werk wordt geschapen. Daarvoor is een gericht en selectief stimuleringsbeleid van de overheid nodig. De CPN is voor versterking van produktieve overheidsuitgaven die selectieve economische groei en werkgelegenheid bevorderen.
Hoofdlijnen van het economisch herstelbeleid van de CPN zijn:
(a) Investerings- en stimuleringsbeleid

Het bezuinigingsbeleid van het zittende kabinet heeft op grote schaal arbeidsplaatsen bij de overheid vernietigd. Bovendien is de werkgelegenheid bij sektoren die sterk afhankelijk zijn van overheidsopdrachten teruggelopen.
De huidige Nederlandse economie is zeer eenzijdig gericht op enkele voor het kapitaal veelbelovende, maar tegelijkertijd weinig arbeidsintensieve sectoren. De investeringspolitiek moet een bijdrage leveren aan een veelzijdige economische ontwikkeling, waarin naast hoogwaardige technologie ook ruimte is voor arbeidsintensieve sectoren. Voor het uitvoeren van een gericht investerings- en stimuleringsprogramma kunnen huidige WIR-gelden worden ingezet.

* Het investeringsprogramma van de overheid moet gericht worden op sociale woningbouw, energiebesparing, ontwikkeling van schone energiebronnen en produktietechnieken, stadsvernieuwing en openbaar vervoer en onderwijs.
* De algemene subsidies op kapitaalinvesteringen moeten worden verminderd. Om meer arbeidsintensieve produktieprocessen te stimuleren moeten de lasten van sociale premies verschoven worden van arbeidsintensieve naar kapitaalintensieve ondernemingen; de BTW-tarieven voor arbeidsintensieve sectoren zoals de dienstensector kunnen worden verlaagd.
* Om economische en sociale vernieuwing gestalte te geven en het draagvlak van de Nederlandse economie te verbreden moet de positie van zowel de grote steden als van achterblijvende regio's versterkt worden. Om meer blijvende werkgelegenheid te scheppen moet de economische structuur van het Noorden, Twente, Zuid-Limburg, delen van Brabant en het gebied rondom Nijmegen versterkt worden. Plannen die door de regio's zelf worden ontwikkeld hebben daarbij voorrang.
* Het sociaal-economisch beleid moet gericht zijn op het versterken van de positie van het midden- en kleinbedrijf. Het industriebeleid van de overheid dient hiervoor de mogelijkheden te scheppen.
* Er moet een overheidsfonds worden ingesteld om de omvorming van wapenindustrie tot civiele industrie te stimuleren.

(b) Werkgelegenheidsprogramma

* Het stimuleringsbeleid moet de spil vormen van een werkgelegenheidsprogramma dat perspectieven biedt voor een snelle en grootscheepse aanpak van de werkloosheid. Daarbij moet in het bijzonder de werkloosheid onder jongeren sterk worden teruggedrongen. Om een einde te maken aan de achtergestelde positie van vrouwen op de arbeidsmarkt moeten speciale maatregelen worden genomen ('positieve actie') Er moeten harde sancties komen tegen discriminatie van buitenlanders. Ondernemers moeten worden verplicht aangepast werk te scheppen voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten (5%-regeling).
De CPN is voorstander van het uitbreiden van lokale werkgelegenheidsprojecten. Om de democratisering van de arbeidsverhoudingen te bevorderen moet de overheid zelfbestuur en coöperatieve vormen van arbeid ondersteunen.

(c) Democratische controle

Voor het ontwikkelen en uitvoeren van een dergelijk stimulerings- en werkgelegenheidsprogramma is versterking van de democratische controle nodig. De CPN verzet zich tegen de voortdurende pogingen om democratische controlemogelijkheden uit te hollen onder het mom van privatisering en deregulering. Daarom wil de CPN:

* Versterking van democratische controle op de besteding van overheidssteun, o.a. door uitbreiding van bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer en door vastlegging van controle-mogelijkheden voor vakbonden en ondernemingsraden.
* Geen privatisering van overheidsbedrijven, maar democratisering en verhoging van efficiency. Geen omvorming van staatsbedrijven in NV's. Taakuitbreiding van de Postbank.
* Uitbreiding van de bevoegdheden van personeelsvertegenwoordigingen en versterking van de positie van de vakbeweging. Daardoor kunnen ze ook een rol vervullen bij de controle op internationale kapitaalstromen uit ons land.

3. Arbeidstijdverkorting en herverdeling van arbeid

De CPN zal zich binnen en buiten het parlement sterk maken voor een drastische arbeidstijdverkorting om het perspektief van een 25-urige werkweek naderbij te brengen. De arbeidstijdverkorting zoals de CPN die voorstaat is gericht op: bestrijding van werkloosheid, herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid tussen mannen en vrouwen, vermindering van arbeidsbelasting, en vermeerdering van vrije tijd.
De inzet van de strijd voor drastische ATV vereist, dat werkenden in bedrijven en kantoren controle verkrijgen op herbezetting van vrijkomende arbeidsplaatsen. Uitgangspunt voor de CPN is dat een 25-urige werkweek een volwaardig inkomen moet garanderen. De CPN is tegen het inleveren van loon en prijscompensatie aan ondernemers en overheid als financieringsbron voor ATV. De financiering van ATV moet in eerste instantie plaats vinden uit de winsten en de groeiende arbeidsproduktiviteit; waar deze mogelijkheden gering zijn (m.n. midden-en kleinbedrijf) dient de overheid voorzieningen te treffen.
De CPN is voor ATV in grote stappen om afwenteling van ATV op werkenden door verhoging van de arbeidsintensiteit te voorkomen en controle op vrijkomende arbeidsplaatsen mogelijk te maken. Een algemene verkorting van de werkweek tot 32 uur met behoud van loon zal naar de mening van de CPN in de komende kabinetsperiode gerealiseerd kunnen worden. Daarvoor is brede machtsvorming nodig: nieuwe initiatieven in de vakbondsstrijd, het betrekken van andere maatschappelijke bewegingen in deze strijd en gezamenlijk optreden van progressieve partijen om de politieke voorwaarden voor drastische ATV te scheppen.
De CPN is van mening dat een raamwerk van wettelijke maatregelen voor de ATV nodig is, waardoor de positie van de vakbeweging in de strijd voor ATV versterkt wordt zonder haar aan banden te leggen. Deze maatregelen dienen erop gericht te zijn om versnelde invoering van ATV mogelijk te maken en te stimuleren(inclusief voorwaarde scheppende voorzieningen zoals kinderopvang e.d.). Het gaat daarbij in elk geval om de volgende maatregelen:

* Het doorvoeren van de ATV tot 32 uur per week met behoud van loon en volledige herbezetting bij de overheid zelf
* Een quoteringsregeling voor het aantal arbeidsplaatsen dat door vrouwen (her)bezet moet worden, gebaseerd op de vraag naar werk. De registratie van deze vraag moet zonder beperkingen plaats vinden.
* Verkorting van de arbeidstijd, mate van herbezetting van vrijkomende arbeidsplaatsen en voorrang voor vrouwen bij werving dienen deel uit te maken van de criteria voor gerichte overheidssteun aan bedrijven.
* Uitbreiding van de wettelijke bevoegdheden van ondernemingsraden, dienstcommissies en medezeggenschapscommissies m.b.t. personeelsbezetting en regeling van werktijden.
* Verscherping van de arbeidswetgeving om afbraak van de rechtspositie van werknemers tegen te gaan en voor werknemers nadelige gevolgen van flexibilisering te voorkomen.
* Verbetering van de rechtspositie van deeltijdwerkers; geen verplichte deelname aan ATV voor deeltijdwerkers.
* Het scheppen van een fonds dat invoering van ATV ondersteunt bij bedrijven die zonder overbrugging in moeilijkheden raken.
* Vermindering van loonkosten van arbeidsintensieve bedrijven door verschuiving in de premielast van arbeidsintensieve naar kapitaalsintensieve bedrijven.

4. Kwaliteit van de arbeid en zeggenschap

De kwaliteit van de arbeid is evenzeer van belang als het aantal banen. Werk moet gericht zijn op maatschappelijk zinvolle doeleinden. Gevaarlijk en afstompend werk dient zoveel mogelijk te verdwijnen of vervangen te worden door afwisselend werk met ontplooiingskansen. Werkdruk en -tempo zijn nu in veel sektoren veel te hoog. Beslissingen over automatisering worden nu te vaak alleen genomen uit het oogpunt van de verlaging van de kosten. Bij de vraag of en hoe de produktie verder geautomatiseerd wordt, moeten echter ook de effecten op de kwaliteit van de werkomstandigheden een zwaarwegende rol spelen.
De maatschappelijke controle op de technologische ontwikkeling moet worden versterkt en in het bijzonder de controle van producenten zelf.
Werknemers moeten in elk geval tijdig en rechtstreeks betrokken worden bij onderzoek en besluitvorming op het gebied van automatisering en technologische ontwikkeling.

* De CPN zal daarom optreden voor een zodanig overleg, dat per bedrijfstak raamregelingen voor een automatiseringscontract tot stand kunnen komen. Elementen van een dergelijk contract zijn o.a.: (a) regels t.a.v. de informatieverstrekking gekoppeld aan de verschillende fasen van een automatiseringsproject aan OR en vakbonden; (b) afspraken over mogelijkheden tot oordeelsvorming van OR en vakbonden tijdens de verschillende fasen van de projecten.
* Voor 'sector overstijgende' projecten zullen afzonderlijke overeenkomsten tussen de betreffende overheid, de vakbonden en de werkgevers tot stand moeten komen. Ondernemingsraden moeten hierover tijdig worden geïnformeerd en dienen bij concrete invulling in het betreffende bedrijf een instemmingsbevoegdheid te krijgen.
* De invoering van de Arbeidsomstandighedenwet zal versneld moeten plaatsvinden en voor alle sectoren moeten gelden. De controle op naleving bedrijfsveiligheid- voorschriften moet worden versterkt.
* De Wet op de Ondernemingsraad (WOR) moet met name op de volgende punten worden versterkt: (1) de huidige adviesbevoegdheden m.b.t. reorganisaties moeten worden omgezet in een instemmingsrecht; instemmingsrecht dient ook te gelden bij overnames van ondernemingen en investeringen in het buitenland; (2) uitbreiding van ontslagbescherming naar gedetacheerden en OR-commissies; (3) opnemen in WOR van een jaarlijkse personeelsvergadering (in werktijd) waarin de OR verantwoording kan afleggen aan collega's over het gevoerde beleid; (4) uitbreiding van relatie OR - Raad van Commissarissen (RvC) zodat deze partijen direct (dus buiten directie om) contact op kunnen nemen; verantwoordingsplicht van RvC aan OR en verplichting tot overleg tussen OR en RvC bij benoemingen; (5) instemmingsrecht bij additionele arbeidsvoorwaarden die naast CAO tot stand komen; (6) versterking van beroepsrecht.
* De positie van vakbondsgroepen in de onderneming zal wettelijk moeten worden beschermd. Hierbij moet worden aangegeven: (1) een rechtsbescherming als OR-leden; (2) het gebruik kunnen maken van bedrijfsfaciliteiten door de gekozen bondsgroep-bestuurders, w.o. vergaderruimte in werktijd, (3) informatie die in het kader van de WOR aan de OR wordt verstrekt zal ook aan de bondsgroepbesturen ter beschikking worden gesteld.

5. Verbetering van koopkracht

De politiek van loonmatiging en van denivellering van inkomens heeft veel bijgedragen aan de forse koopkrachtdaling van grote groepen mensen. Deze ontwikkeling heeft een negatieve invloed op het economisch herstel. Verbetering van koopkracht en het tegengaan van de te grote inkomensverschillen zijn dan ook noodzakelijk.
De overheid heeft in de loonvorming uitdrukkelijk de taak om als basisniveau een minimum vast te leggen en te beschermen. Zeker nu de ontwikkeling per bedrijfstak zo uiteenloopt is een minimumgarantie nodig. Van afschaffing of verlaging van het minimumloon kan dan ook geen sprake zijn. Het minimumloon moet aan de algemene loonontwikkeling zijn gekoppeld.
Verhoging van het minimumloon is noodzakelijk om het verlies aan koopkracht van de afgelopen jaren te compenseren.
De volledige prijscompensatie moet hersteld worden om de koopkracht te beschermen tegen prijsstijgingen. Het opeisen hiervan is een taak van de vakbeweging, die een onderkort recht op vrije onderhandelingen moet hebben. De CPN wijst elke looningreep af.
Om een nivellering van inkomensverschillen tot stand te brengen moeten de huidige topinkomens worden aangepakt;o.a. door strengere controle op inkomensvorming in de 'vrije beroepen' en verzwaring van de belasting op inkomens uit winsten en vermogens. De CPN treedt op voor:

* **Verhoging van het minimumloon. Bruto-minimumloon koppelen aan algemene loonontwikkeling;**
* **Herstel van de prijscompensatie.**
* **Herstel van het trendbeleid voor ambtenarensalarissen en van de koppeling van uitkeringen aan de algemene loonontwikkeling.**
* **Ongedaan maken van kortingen op jeugdlonen. Geen aantasting van de rechtspositie van jongeren. Handhaving van gekoppelde leerarbeidsovereenkomsten.**
* **Bescherming van inkomenspositie van deeltijdwerkers.**

6. Behoud en uitbreiding sociale zekerheid

De komende periode moet het herstel van de sociale zekerheid hoge prioriteit hebben. De sociale zekerheid is de afgelopen jaren doelwit geweest van de bezuinigingspolitiek van het kabinet Lubbers. Rechten zijn afgebroken, uitkeringen verlaagd, de controle is verscherpt. Iedereen de bijstand in, niet zonder meer recht op een eigen inkomen, maar toetsing op het inkomen van echte of vermeende partners, huisgenoten, vermogen en nevenverdiensten. De regering misbruikt het begrip 'economische eenheid' in de bijstand en dwingt mensen in een afhankelijkheidssituatie waar zij zelf niet voor gekozen hebben.
Vastbesloten het werk waaraan ze begonnen zijn af te maken, wil het kabinet nog voor de verkiezingen van 1986 de 'stelselherziening' invoeren; de afbraak van de sociale zekerheid zal dan voltooid zijn. Het verzet tegen deze plannen is dan ook groot. Niet alleen belangenorganisaties van uitkeringsgerechtigden, maar ook uitvoeringsinstanties en adviesorganen wijzen de voorstellen van de regering en de wijze van invoering af. De CPN steunt dit verzet.
De CPN treedt op voor:

* Koppeling van de minimum-uitkeringen aan het minimum-loon.
* Herstel van wettelijke uitkeringspercentages bij WW en WAO tot 80%.
* Verlenging van de uitkeringsduur van de WWV en herstel tot 75%.
* Handhaven van de verdiscontering in de WAO.
* Individualisering van bijstand en RWW kan op korte termijn dichterbij worden gebracht door het afschaffen van de voordeurdelerswet en terugdringen van kostwinnersbepalingen en door de beperking van de vermogenstoets.
* Verbetering van regelingen voor één-ouder gezinnen, o.a. door optrekken van de bijstandsnorm tot 100%
* Geen verruiming van het begrip passende arbeid; versoepeling van sollicitatieplicht.
* Verbetering van uitkeringsrechten van buitenlanders, m.n. door afschaffing van het woonlandbeginsel bij de kinderbijslag.

Voor de CPN is vernieuwing van het stelsel van sociale zekerheid en verbetering van de positie van uitkeringsgerechtigden onverbrekelijk verbonden met een ander sociaal-economische politiek: uitbreiding van werkgelegenheid, herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid, arbeidstijdverkorting en verbetering van arbeidsomstandigheden. Uitgangspunt voor vernieuwing van de sociale zekerheid is dat iedereen recht heeft op een inkomen waarvan een zelfstandig bestaan mogelijk is. Door arbeid verworven economische zelfstandigheid moet behouden blijven in de vorm van een langdurige uitkering gekoppeld aan het laatst verdiende loon (zonder toesting op het inkomen van partner en/of huisgenoten). De sociale zekerheid moet gericht zijn op (her)intreden in het arbeidsproces. Gehuwde en gescheiden vrouwen en schoolverlaters wordt nu het recht op betaalde arbeid en een individueel inkomen ontzegd. Daarom pleit de CPN ervoor dat het recht op een zelfstandige uitkering wordt gekoppeld aan herintreding in het arbeidsproces. Een vernieuwd stelsel van sociale zekerheid moet tevens ruimte scheppen voor een nieuwe arbeidspolitiek. Het moet mogelijkheden bieden voor een soepele overgang (a) tussen verschillende vormen van betaalde arbeid (educatief verlof), (b) tussen betaalde en niet erkende en niet-betaalde arbeid (werken met behoud van uitkering), en (c) tussen betaalde beroepsarbeid en **activiteiten met een bijzondere persoonlijke of maatschappelijke betekenis (zwangerschapsverlof). Vernieuwing van het stelsel van sociale zekerheid moet tot stand komen in een democratisch proces, waarbij politieke partijen, vakbeweging, uitkeringsgerechtigden, uitvoeringsinstanties en adviesorganen betrokken zijn.**

De CPN treedt op voor:

* Verruiming van mogelijkheden om met behoud van uitkering te studeren en te werken.
* Het individuele recht op uitkering moet ook worden toegekend aan (her)intreders die deelnemen aan scholings- en bemiddelingsprogramma.
* Uitbreiding van taken van arbeidsbureaus op het gebied van scholing en bemiddeling. Actieve begeleiding van met name langdurig werklozen, vrouwen en schoolverlaters richting (her)intreding. De zeggenschap van betrokkenen dient hierbij gewaarborgd te zijn.
* Inbouwen van mogelijkheid om met behoud van dienstverband studie-, opfris- of vormingsverlof te nemen.
* Uitbreiding van zwangerschapsverlof van 12 naar 16 weken; voor alleenstaande moeders tot 32 weken. Invoeren van een 'calamiliteitenverlof', op te nemen door een der verzorgers (bijv. in geval van ziekte van kind).

De regering Lubbers heeft een grootscheepse overheveling van inkomen van uitkeringsgerechtigden en loonafhankelijken naar de winsten en andere kapitaalinkomens tot stand gebracht. Herstel en vernieuwing van de sociale zekerheid moet daarom worden gefinancierd door een omgekeerde 'terugsluisoperatie' van winsten en overheidsbijdragen naar de sociale zekerheid. Daarom stelt de CPN voor:

* Verschuiving van premielasten ten gunste van arbeidsintensieve bedrijven; invoeren van heffing van werkgeverspremies op basis van toegevoegde waarde per werknemer.
* Afschaffing van premiegrenzen volksverzekeringen.

7. Belastingen

De CPN bepleit een belastinghervorming die een eind maakt aan de grote en kleine onrechtvaardigheden die zijn ingebakken in de lastenverdeling van de belastingen. Het uitgangspunt daarbij is dat ieder naar draagkracht (dat wil zeggen in principe naar de hoogte van het eigen inkomen) bijdraagt aan de financiering van gemeenschapsvoorzieningen.
Zolang het individuele recht op arbeid of uitkering nog niet voor iedereen is gerealiseerd moet in het belastingstelsel rekening worden gehouden met faktoren die reële draagkracht vermeerderen of verminderen.
De CPN treedt op voor (a) een ontlasting van kleine- en middeninkomens, (b) een radikale beperking van de hoogste inkomens door progressie in de inkomstenbelasting, (c) afschaffing van de vele belastingprivileges voor de bezittende klassen. Om het belastingstelsel te democratiseren treedt de CPN op voor de volgende maatregelen:

* Verhoging van belastingvrije voet. Afschaffen van belastingvrije voet voor inkomens boven fl. 100.000.- per jaar.
* Intrekken van tweeverdienerswet
* De belastingwetgeving dient geen drempels te bevatten voor de toetreding van vrouwen tot de arbeidsmarkt.
* Het daadwerkelijk progressief maken van de inkomstenbelasting door invoering van toptarieven voor inkomens- en vermogensbelasting tot 90%.
* Tegengaan van oneigenlijk gebruik van diverse ontheffings- en aftrekmogelijkheden. Alle aftrekposten worden aan een plafond gebonden. Op inkomsten uit rente, dividend etc. kunnen geen aftrekposten worden geheven.
* Vermindering van het aandeel van de indirecte belasting door (a) afschaffen van BTW-tarieven op consumptiegoederen waarvan het gebruik in een democratische maatschappij bevorderd moet worden, zoals onderwijsmiddelen en informatiebronnen (boeken en tijdschriften, kranten). Het tarief op bepaalde groepen luxe goederen (bepaalde typen auto's. boten van bepaalde omvang, tweede en derde woningen e.d.) kan worden verhoogd;
(b) afschaffen van BTW-heffingen op noodzakelijke levensmiddelen (voeding, wonen, kleding) en publieke goederen (gas, electra, water)
* Terugdringen van allerlei 'administratietarieven' (bijvoorbeeld administratiekosten bij bevolkingsregister), die meer irritatie over overheidsbureaucratie kosten dan een bijdrage leveren aan de terugdringing van het financieringstekort.
* Invoering van een vermogensbelasting met progressief tarief en voortdurende herwaardering van de vermogensobjecten op basis van een algemene inflatie-index
* Alle belastingen op ondernemingen moeten worden geheven als belasting over zuivere winst. Voor winstbelasting geldt een progressief tarief (met ingebouwde vertraging). Combinatie van voorheffing en selectief belastinguitstel (om het inhalen van belastingachterstand voor bedrijven mogelijk te maken; vooral van belang voor 'jonge ondernemers').
* Het tarief van de vennootschapsbelasting wordt progressief gemaakt naar de omvang van de onderneming. Afschaffing van belastingvrijheid voor alle representatiekosten, ongeacht de hoogte hiervan.
* Invoering van een algemene belasting op kapitaalexport boven een bepaalde grens. Om rentespekulaties tegen te gaan moet de hoogte van deze belasting afhankelijk zijn van het verschil tussen het renteniveau van het exportland en dat van Nederland.
* Honderd procent successierechten boven een bepaalde grens.

8. Overheidsfinanciën

De CPN is van mening dat er een grondige reorganisatie van de overheidsfinanciën nodig is. Dat is nodig (a) om middelen vrij te maken voor maatregelen in de sociale sfeer en (b) om een omvattend werkgelegenheidsprogramma te financieren en (c) om het financieringstekort terug te dringen en de steeds stijgende staatsschulden af te remmen.
De burgerlijke partijen hebben het terugdringen van het financieringstekort tot een van de hoogste politieke geboden verheven. Voor de CPN is beperking van het begrotingstekort geen magisch doel in zichzelf. Natuurlijk moeten de overheidsfinanciën beheersbaar blijven en daarom wil de CPN ook een einde maken aan het 'schuldautomatisme'. Anders gaan de rentelasten en aflossingsverplichtingen een steeds grotere blokkade vormen voor het beleid ter bevordering van economisch herstel en arbeidsverdeling.
De CPN blijft zich verzetten tegen een geforceerde en ongerichte beperking van het financieringstekort, omdat dit steeds weer ten koste gaat van wezenlijke sociale en collectieve voorzieningen. Langs deze weg is het bovendien onmogelijk om het niveau van binnenlandse bestedingen en investeringen in bedrijven ten minste op peil te houden. De CPN treedt juist op voor versterking van de koopkracht en uitbreiding van het niveau van overheidsinvesteringen gericht op drastische vermindering van werkloosheid.
Een progressief beleid moet niet verstrikt raken in de cirkel van toenemende staatsschuld en rentelasten en steeds hogere sociale premies en belastingen. De financiële middelen moeten niet worden binnengehaald door steeds nieuwe staatsleningen waarover rentebetalingen verschuldigd zijn. De staatsschuld wordt nu voor een groot deel gefinancierd uit inkomensdelen van de grote bezitters die niet in de produktie worden geïnvesteerd. Deze bezitters verdienen aan de staatsschuld; en de staatsschuld neemt op haar beurt weer toe omdat de grote bezitters niet in de produktie investeren (of hun kapitaal naar het buitenland exporteren). Daaraan moet een einde komen.

De CPN treedt op voor de volgende maatregelen:

* Beleggingsvoorschriften voor verzekeringsmaatschappijen, credietinstellingen, pensioenfondsen en banken.
* Beperking van kapitaaluitvoer door een algemene belasting op kapitaalexport. Dit is zowel gericht tegen kapitaalvlucht als belastingontduiking door (met name multinationale) ondernemingen.
* Om de last van de staatsschuld voor de belastingbetaler te reduceren moeten de staatsschulden zover mogelijk worden omgezet in langlopende leningen en de renten worden verlaagd. Daarom stelt de CPN voor alle grote banken, verzekerings- en financieringsmaatschappijen alsmede de grote pensioenfondsen tot regelmatige leningen te verplichten. Het rentepeil voor deze leningen moet minstens 2% onder het niveau van de hypotheekrente blijven.
* De geleende middelen moeten zoveel mogelijk worden uitgegeven voor produktieve, economisch gewenste investeringen. Subsidies aan particuliere ondernemingen moeten in principe alleen nog worden gegeven op credietbasis; bij faillissement van gesubsidieerde ondernemingen wordt de staat eerste schuldeiser.
* De verspilling van publieke goederen moet worden teruggedrongen. Besparingen moeten worden gezocht in (a) het verlagen van de defensielasten (b) het bevriezen van de hoogste salarissen en een rigoreuze beperking van representatie-vergoedingen, (c) een kritische zuivering van EG-subsidies (d) krachtige bestrijding van fraude met en ontduiking van belastingen en premies en het elimineren van belasting-privileges.

9. Midden- en kleinbedrijf

De overgrote meerderheid van de Nederlandse midden- en kleinbedrijven moet het hebben van de binnenlandse koopkracht. De afkalving van deze koopkracht door het huidige regeringsbeleid heeft omvangrijke delen van de middenstand in problemen gebracht en geleid tot afbraak van werkgelegenheid in het midden- en kleinbedrijf.
De CPN acht een goed geoutilleerd en fijnmazig netwerk van goederendistributie en dienstverlening onmisbaar voor de ontwikkeling van een bevredigende en rijkgeschakeerde levensstandaard. Bescherming van en steun aan het midden- en kleinbedrijf zijn daarvoor noodzakelijk.
Daarom treedt de CPN op voor de volgende maatregelen:

* Verbeteren van kleinschaligheidstoeslag in investerings- of stimuleringsregelingen; de tienduizenden eenmans/familiebedrijven moeten ook kunnen meeprofiteren van de fiscale maatregelen, die nu voornamelijk aan grote bedrijven ten goede komen.
* Verbeteren van financieringsmogelijkheden en vereenvoudiging van credietprocedures.
* Tegengaan van vestigingen van grootschalige detailhandel (door middel van vergunningen-beleid) ten gunste van vestiging, concentratie en behoud van kleinschalige buurtwinkels en winkels in kleine plaatsen en stadsvernieuwingsgebieden.
* Verbetering van voorlichting, onderzoek en onderwijs ten behoeve van midden- en kleinbedrijf (mede gericht op innovatie en export).
* Vergroten van rol van gemeenten en provincies bij vestiging- en stimuleringsbeleid.
* Een landelijk wettelijk kader voor vergoeding van aantoonbare schade die middenstanders in alle steden lijden ten gevolge van de zeer langdurende uitvoering van openbare werken (rioleringen, wegen bruggen, verkeersmaatregelen etc.).
* De rechts- en inkomenspositie van de meewerkende vrouw in het midden- en kleinbedrijf moet verbeterd worden, door al haar arbeid t.b.v. het bedrijf fiscaal en juridisch mee te laten tellen.

10. Land- en tuinbouw

Landbouwproduktie wordt in onze maatschappij slecht betaald. Daarom nemen grote ondernemingen haar niet zelf ter hand, maar wordt ze overgelaten aan gezinsbedrijven. Die werken goedkoop door onbetaald overwerk van boerengezinnen. Sinds 1960 is het aantal mensen dat in de landbouw werkt meer dan gehalveerd. De netto-inkomens van de boeren lopen sterk uiteen, maar zijn gemiddeld achtergebleven bij de algemene ontwikkeling. De gangbare bedrijfsvoering vergt hoge investeringen. Hierdoor hebben de banken via geldleningen en de voeder- en vleesverwerkende industrie via de kontrakten veel agrariërs in hun greep gekregen.Deze ontwikkelingen hebben weinig overgelaten van het 'vrije ondernemersschap' van de boeren.
Boerenbewegingen zijn opgekomen voor lonende prijzen en maatregelen om een prijsdrukkende overproduktie tegen te gaan. Het landbouwprijsbeleid van de EG is mede door die strijd tot stand gekomen. Door de crisis van de kapitalistische economie komt dit beleid momenteel onder druk te staan. Met de superheffing voor de melkveehouderij wordt een overproduktie afgebouwd die de EG-ministers zelf jarenlang in de hand hebben gewerkt. Doordat tegelijkertijd de melkprijs is bevroren gebeurt dit geheel op kosten van de boeren. In beleidskringen wordt nu gepleit voor een herstel van de 'vrije markt', dat wil zeggen opheffing van de superheffing en tegelijk afbouwen van de prijsbescherming. Een verdere aantasting van het inkomen van de boeren zal hiervan het gevolg zijn. De CPN vindt dat overschotten moeten worden voorkomen en zeker niet gedumpt mogen worden op de wereldmarkt, omdat dit de ontwikkeling van de landbouw in de derde wereld belemmert. Produktiebeperking moet echter gepaard gaan met verhoging van de landbouwprijzen tot een lonend niveau. In het belang van zwakkere consumentengroepen moet deze verhoging door prijstoeslagen van de EG worden gerealiseerd.
De CPN streeft naar een technisch moderne land- en tuinbouw die zuiniger is met energie en minder belastend voor het milieu. Zij realiseert zich dat maatregelen om dit laatste te bereiken de produktiekosten kunnen verhogen. Deze kostenverhogingen mogen niet op de boeren en tuinders worden afgewenteld, maar moeten door de gemeenschap worden gedragen. De CPN wil:

* Verhoging van de landbouwprijzen (via prijstoeslagen van de EG) zodat ze lonend worden voor een doorsnee bedrijf.
* Een plafonnering van deze prijstoeslagen, zodat inkomensverschillen binnen de land- en tuinbouw worden beperkt.
* Produktiebeperking door niet-verhandelbare contingenten waar dat nodig is om overschotten te voorkomen. Beëindiging van het dumpen van overschotten op de wereldmarkt.
* Voorrang voor middenbedrijven en beginnende boeren.
* Verbetering van de rechtspositie van boerinnen.
* Nationale steun aan het AVEBE-bedrijf, waarvan 10.000 arbeidsplaatsen in en rond de produktie van fabrieksaardappels afhankelijk zijn.
* Maatregelen om energieverbruik en milieubelasting door de landbouw te verminderen. Meer onderzoek naar en experimenten met geïntegreerde landbouw, waarbij boeren in staat worden gesteld een redelijk inkomen te verwerven, zonder dat zij gedwongen zijn roofbouw te plegen op zichzelf en het milieu.
* Het probleem van de zure regen maakt op korte termijn een vermindering van het mestoverschot noodzakelijk. Geen verdere uitbreiding van de intensieve veehouderij en een gelijdelijke vermindering van de omvang van de veestapel. Maatregelen ter vermindering van de mestproduktie mogen niet ten koste gaan van de inkomenspositie van de veehouders.
* Verscherping van normen van welzijn van dieren in intensieve veehouderij.
* Tegengaan van de ontwikkeling waarbij zuivelprodukten in toenemende mate worden vervangen door produkten gemaakt van geïmporteerde, plantaardige grondstoffen. Dit zowel met het oog op de kwaliteit van het voedsel als de positie van de Nederlandse veehouders.
* Democratisering van de procedures bij ruilverkalvelingen. Mogelijkheden benutten om via landinrichtingsplannen belangen van landbouw, natuurbehoud en recreatie te integreren.

11. Milieu

Ruim 4000 gevallen van bodemverontreiniging door chemisch afval, stervende bossen door zure regen, vervuiling van het grondwater door overbemesting. Het zijn slechts enkele voorbeelden van de bedreigingen waaraan onze natuurlijke omgeving bloot staat, Zij maken duidelijk dat de grenzen die het milieu stelt aan economische aktiviteiten in een aantal gevallen ver is overschreden.
Het gaat daarbij niet alleen om een Nederlands probleem. Wereldwijd is sprake van een omvangrijke roofbouw op de natuur en milieu en worden de eindige grondstoffenvoorraden in snel tempo opgemaakt. Een groot deel van de schaarse grondstoffen wordt opgeslokt door de wapenwedloop.
Geconfronteerd met de economische schade ten gevolge van de milieuvervuiling en onder druk van de milieubeweging heeft de Nederlandse overheid de afgelopen jaren een aantal wettelijke maatregelen genomen ter bescherming van het milieu. De bescherming van het milieu is onder de huidige produktieverhoudingen nog steeds ondergeschikt aan winstbelangen. Zo is in het kader van de zogenaamde deregulering de milieuwetgeving op belangrijke punten weer uitgehold, omdat deze wetten volgens de ondernemers een belemmering zouden vormen voor economisch herstel. Herstel van werkgelegenheid moet echter niet worden gezocht in ongerichte groei.
Voor de CPN is een effectieve bescherming van het milieu op langere termijn alleen mogelijk wanneer er een einde wordt gemaakt aan de uitbuiting van het milieu omwille van de winst.
De CPN streeft naar een beleid waarin economische doelstellingen en de bescherming van het milieu zijn geïntegreerd. Dit vanuit het besef dat de mens zowel voor zijn fysieke als economische bestaan afhankelijk is van het milieu. Niet het maken van zoveel mogelijk winst staat hierbij voorop, maar de vervulling van maatschappelijke behoeften, rekening houdend met de draagkracht van het milieu,
De CPN treedt daarom op voor:

* Het scheppen van maatschappelijke zinvolle werkgelegenheid, waarbij zuinig wordt omgegaan met het milieu, energie en grondstoffen. Door lastenverschuivingen moet verdere groei van milieu- en energie-intensieve bedrijvigheid worden afgeremd en groei van milieuvriendelijke en energiebesparende werkgelegenheid worden gestimuleerd. Mogelijkheden die nieuwe technieken bieden om milieubelasting te verminderen moeten maximaal worden benut.
* Een integraal milieubeleid, gericht op bescherming van het fysieke milieu, natuurbehoud en zuinig omgaan met grondstoffen en energie. Deze doelstellingen dienen op alle terreinen onderdeel te zijn van het overheidsbeleid. Versterking van de positie van de minister van milieubeheer-beheer als coördinerend bewindspersoon.
* Uitgangspunt van het beleid moet zijn het voorkomen van vervuiling. Consumenten en werknemers moeten worden beschermd tegen blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Verzwaring van de toelatingsprocedure in het kader van de Wet Milieugevaarlijke Stoffen. Uitbreiding van de toepassing van de Milieu Effect Rapportage. Invoering van één, integrale milieuvergunning voor bedrijven waarin alle milieu-effecten worden meegenomen.
* Bij sanering wordt uitgegaan van het beginsel 'de vervuiler betaalt'. Heffingen moeten regulerend zijn en bijdragen aan terugdringen van vervuiling. De CPN keert zich tegen de tendens om ter verlichting van de lasten van het bedrijfsleven heffingen af te wentelen op de samenleving, en daarmee op de individuele burger. Afschaffing van zuiveringsheffing voor particuliere huishoudens.
* De chemische industrie wordt collectief aansprakelijk gesteld voor de bodemverontreiniging. Er wordt een fonds gevormd uit een heffing op (basis)-chemicaliën waaruit het opruimen van gif kan worden betaald. Zure regenschade wordt omgeslagen over de vervuilers via een heffing in het kader van de Wet Luchtverontreiniging. Snelle invoering van een wettelijke regeling waarbij bedrijven aansprakelijk worden gesteld voor eventuele milieuschade en verplicht worden gesteld zich hier tegen te verzekeren.
* Krachtige handhaving van de milieuwetgeving en verzwaring van sancties bij overtreding. Opnemen van milieucriminaliteit in Wetboek van Strafrecht. Lagere overheden en milieu-inspecties moeten voldoende middelen krijgen om handhavingstaak waar te kunnen maken.
* Aan bestrijding van zure regen wordt prioriteit gegeven. Doel moet zijn een vermindering van de uitstoot van verzurende stoffen met 50% in vijf jaar en met 75% in 10 jaar. Hiervoor zijn zowel technische als structurele maatregelen nodig.
* Verplichte rookgasontzwaveling voor raffinaderijen. (minimaal dienen hierbij in Nederland dezelfde normen te worden gehanteerd als in de BRD.) Volledige rookgasontzwaveling bij alle electriciteitscentrales die na 1990 nog in gebruik zijn. Daarnaast zijn maatregelen nodig tegen uitstoot van stikstofoxiden.
* Het gebruik van loodvrije benzine en katalysatoren moet op nationaal niveau financieel worden gestimuleerd. Tegelijkertijd dient openbaar vervoer gestimuleerd te worden.
* Vermindering van uitstoot van ammoniak door intensieve veehouderij, door zowel technische maatregelen als door geleidelijke vermindering van de veestapel. Dit als onderdeel van een ander landbouwbeleid waarbij de boer voor handhaving van zijn inkomenspositie geen roofbouw hoeft te plegen op natuur en milieu.
* Afvalbeleid richten op beperking en hergebruik. Aanscherping van de Wet Chemische Afvalstoffen en verplicht stellen van stoffenboekhouding voor bedrijven. Verbod op wegwerpverpakkingen waar retoursystemen beschikbaar zijn. Voor produkten die moeilijk of niet-verwerkbare stoffen bevatten wordt gestreefd naar vervanging door minder schadelijke alternatieven.

* Bij grensoverschrijdende milieuproblemen neemt de Nederlandse regering initiatieven om te komen tot gemeenschappelijke maatregelen door alle betrokkenen. Milieubescherming moet een officiële doelstelling van het EG-beleid worden. EG-richtlijnen dienen voldoende ruimte te laten voor eigen, verdergaande maatregelen. De Nederlandse regering ziet toe op uitvoering van verdragen tegen vervuiling van de Rijn en de Noordzee. Geen dumping van chemisch of radio-actief afval in zee.
* Verbod op export van produkten die in de Nederlandse wetgeving verboden zijn. Nederland ijvert voor een internationale gedragscode voor de handel in gevaarlijke stoffen.
* De bescherming van natuur en milieu, als bestaansvoorwaarde voor de bevolking, wordt mede een doelstelling van de ontwikkelingssamenwerking.

12. Energie

Economische ontwikkeling wordt in belangrijke mate bepaald door de beschikbaarheid van goedkope energie. De controle over de energiebronnen speelt dan ook een belangrijke rol in de internationale machtsstrijd. Op nationaal niveau oefenen olieconcerns als Shell en Esso grote invloed uit op de energievoorziening. Zij beheersen niet alleen een belangrijk deel van de olietoevoer, maar maken ook miljardenwinsten op de winning en distributie van ons aardgas.
Het grootste deel van het energieverbruik bestaat uit fossiele brandstoffen, zoals aardolie, steenkool en aardgas. De voorraden daarvan zijn wel groot, maar niet onuitputtelijk. Bij het huidige verbruik wordt veel energie verspild. In een moderne electriciteitscentrale gaat nog altijd 60% van de brandstof als afvalwarmte verloren. Bovendien levert de verbranding van olie en steenkool veel luchtverontreiniging op. De zure regen die hiervan het gevolg is wordt door de regering aangegrepen als nieuw argument voor de bouw van kerncentrales. Kernenergie in plaats van kolen of olie betekent alleen maat dat het ene milieuprobleem door het andere wordt vervangen. De bouw van kerncentrales leidt tot verdere centralisatie en schaalvergroting van de energievoorziening. Uitvoering van de regeringsplannen voor reorganisatie van de electriciteitsvoorziening zal ertoe leiden dat de provinciale en lokale overheid nog minder zeggenschap krijgt over de energievoorziening. De huidige regering wil meer invloed op tarieven om de industriële grootverbruikers goedkope stroom te kunnen leveren. Of kerncentrales wel zulke goedkope electriciteit kunnen leveren is overigens zeer de vraag. Gevreesd moet worden dat het uiteindelijk de particuliere huishoudens zijn die het gelag voor de industrie moeten betalen.
Energievoorziening is een zaak van maatschappelijk belang die niet onderworpen mag zijn aan het winstbejag van particuliere ondernemingen. Het beleid moet gericht zijn op een veilige en milieuvriendelijke energievoorziening onder democratische controle.
Diverse scenario's laten zien, dat door toepassing van warmte/krachtkoppeling, zon, wind- en waterkracht in een belangrijk deel van de behoefte aan nieuw produktievermogen kan worden voorzien. Kerncentrales zijn niet alleen ongewenst, maar ook onnodig.
De CPN wil daarom:

* Geen nieuwe kerncentrales en sluiting van kerncentrales in Borssele en Dodewaard. Stopzetting deelname aan kweekreactorprojecten Kalkar en Super Phenix.
* Geen centrale bovengrondse of ondergrondse opslag van radio-aktief afval uit kerncentrales. Aparte opslag radio-aktief afval uit ziekenhuizen en laboratoria. Produktie daarvan zoveel mogelijk beperken.
* Stimulering van toepassing warmte/krachtkoppeling en duurzame energie. Aardgas voor WKK-installaties wordt tegen dezelfde prijs geleverd als voor conventionele centrales. Voor stroom die aan het openbare net wordt teruggeleverd wordt een vergoeding betaald van 85% van het officiële tarief.
* Deel van aardgaswinsten benutten voor energiebesparingsprogramma. Verscherping isolatienorm voor nieuwbouw en verhoging subsidies voor isolatie van bestaande woningen. Woningisolatie mag via puntensysteem niet tot huurverhoging leiden.
* Inzet van de steenkool alleen als sluitpost van energievoorziening. Milieuvoorzieningen op basis van best beschikbare technieken. Voortzetting van onderzoek naar schone toepassing van steenkool, inclusief mogelijkheden van ondergrondse vergassing van Nederlandse steenkoolvoorraad.
* Afwijzing van reorganisatieplannen voor electriciteitsvoorziening volgens plannen van SEP en Minister van Aardenne. Geen privatisering maar democratisering. Uitbreiding takenpakket van lokale en regionale distributiebedrijven met energiebesparing en decentrale electriciteitsopwekking. Scheiding tussen grootschalige produktie en regionale distributie van electriciteit. Integratie van distributie van gas, electriciteit en warmte in lokale en regionale energiebedrijven.
* Mogelijkheden van decentrale opwekking moeten uitgangspunt zijn bij planning van grootschalig vermogen.
* Exploitatie van de Nederlandse energievoorraden komt in handen van de gemeenschap. Terugdringen van de gasexport. Resterende gasvoorraad zoveel mogelijk reserveren voor hoogwaardige toepassing in eigen land en in situaties waar andere brandstoffen tot luchtverontreiniging leiden en geen andere alternatieven voorhanden zijn.
* Verlaging gasprijs voor kleinverbruikers.

III. De ruimte om te leven en bewegen

1. Volkshuisvesting en woonlasten

Er is nog steeds woningnood in Nederland. Het aantal woningzoekenden neemt toe, terwijl er minder woningen met betaalbare huren komen, omdat er minder woningwetwoningen worden gebouwd en woningen uit de huursfeer worden gehaald. Zo'n 400.000 mensen, waaronder veel jongeren hebben geen zelfstandige woonruimte. Het woonrecht voor 18-jarigen is een wassen neus. Veel mensen die wel over zelfstandige woonruimte beschikken, wonen onder zodanig slechte omstandigheden, dat andere woonruimte dringend gewenst is. Mensen die hard aan (andere) woonruimte toe zijn, registreren zich vaak niet meer als woningzoekende omdat ze de dure nieuwbouw niet kunnen betalen. Waar nog wel gebouwd wordt, leidt dit onder andere daardoor niet zelden tot leegstand.
'Wonen is een recht', een recht dat door de regering met voeten wordt getreden. Zij probeerde het werkelijke woningtekort te verdoezelen. Zij beschermde speculanten met anti-kraakwetten en trapte woningzoekenden in de hoek door de uitgaven voor volkshuisvesting te drukken. In de meerjaren-bouwprogramma's stijgt het aantal koopwoningen en daalt het aantal betaalbare woningwetwoningen.
De regering wil de volkshuisvesting 'decentraliseren' naar de gemeenten, die hiervoor de beschikking krijgen over een eigen, maar uiterst klein budget. De regering verhoogt jaar op jaar de huren en de prijzen van gas en elektriciteit. Zo wordt de inbreng van particulier kapitaal en speculanten in de volkshuisvesting de hand boven het hoofd gehouden. Daarbij wordt de huursubsidie fors ingekrompen. Mede door de verslechterende inkomenspositie voert dit beleid in toenemende mate naar de heilloze weg van steeds grotere betalingsachterstanden, gasafsluitingen en huisuitzettingen. Bij steeds grotere groepen is het totaal aan woonlasten tussen 30% à 40% van het besteedbaar inkomen.
Het uitgangspunt van volkshuisvesting- en woonlastenbeleid van de CPN is, dat de woningproduktie en -distributie het recht van alle inwoners van Nederland op zelfstandig wonen en vrije vestiging moet waarborgen. Daarbij dient de overheersende invloed van partikuliere ondernemers en financiers doorbroken te worden.
De CPN treedt op voor de volgende actiepunten:

* Een planmatige aanpak van de woningbouw. Financiering door het vrijmaken van extra middelen en het vormen van een volkshuisvestingsfonds. Banken, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen moeten wettelijk worden verplicht een deel van hun vermogen tegen een niet-commercieel tarief te lenen voor sociale woningbouw. Bouwkosten kunnen mede gedrukt worden door (a) afschaffing van het luxe BTW-tarief voor de woningbouw en (b) het bevorderen van samenwerkingsverbanden tussen vakbeweging, woningcorporaties, gemeenten en kleine bouwbedrijven.
* Het bouwprogramma dient nadruk te leggen op de sociale sector (jaarlijks 150.000). Het bouwprogramma dient gevarieerd te zijn, d.w.z. ruimte te bieden voor alternatieve samenlevingsvormen en voor andere, op de woningmarkt sterk achtergestelde groepen, zoals jongere alleenstaanden en ouderen. Het woonrecht voor 18-jarigen moet eindelijk metterdaad worden ingevoerd. Bij nieuwbouw moet een verplicht percentage woningen geschikt zijn voor bewoning door minder-validen.
* Extra aandacht voor garantie van leefbaarheid in groeikernen, waar het aantal woningbouwcontingenten is ingekrompen.
* Uitbreiding van verbeterings- en stadsvernieuwingsprogramma's, uitvoeren van achterstallig onderhoud en een intensieve aanpak van woningisolatie. Achterstallig onderhoud dient niet op bewoners verhaald te worden. Meer geld voor woningcorporaties voor jaarlijks onderhoud van woningen uit hun bezit. Verbod op verkoop van betaalbare woningwetwoningen.
* Gemeentebesturen dienen gestimuleerd te worden om een aktief aanschrijvingsbeleid te voeren. Daarmee dient verslechtering van de woningkwaliteit te worden tegengegaan.
* Wettelijke maatregelen tegen woeker-kamerhuren. Volledige huurbescherming, ook voor kamerbewoners. Effectieve anti-speculatie wetgeving. Een leegstandswet die het gemeenten mogelijk maakt snel tot vordering over te gaan.
* Huurbevriezing en herziening van systematiek van jaarlijkse automatische huurverhoging en huurharmonisatie. Verlaging van aanvangshuren. Meer vrijheid voor corporaties om bij leegstand de huur te kunnen verlagen onder verhoging van rijksbijdragen. De leges-heffing ('geeltje van Gerrit') moet niet worden ingevoerd.
* Het wettelijk vastleggen en verbeteren van huursubsidies. Om betaalbare woningen voor jongeren mogelijk te maken, dient bij deze subsidies geen onderscheid in leeftijd te worden gemaakt.
* Inschrijving als woningzoekenden mogelijk vanaf 16 jaar.
* Stimuleren van gecontroleerde kamerverhuur, kamerverhuur door corporaties dient overal ingang te vinden; ook kamerhuurders moeten voor woonkostentoeslag in aanmerking komen. Meer ruimte voor projecten die vallen onder de werkingssfeer van de 'Stuurgroep Experimentele Volkshuisvesting'.
* Er dient ernst te worden gemaakt met de demokratisering van de volkshuisvesting door de wettelijke voorschriften omtrent overleg met de huurders werkelijk toe te passen.
* Verlagen van aardgasprijs (met 15 ct per m^3) voor kleinverbruikers. Dit is mogelijk door de het overgaan naar het lage BTW-tarief (5% i.p.v. het luxe BTW-tarief van 19%) en door aanwending van aardgaswinsten.

2. Ruimtelijke ordening

Het ruimtelijk beleid is tot nu toe voornamelijk een volgend beleid geweest. De ruimtelijke ontwikkeling wordt voor een belangrijk deel bepaald door economische ontwikkelingen waarop de overheid weinig of geen greep heeft. Momenteel maakt het ruimtelijk beleid een ommekeer door als reactie op een teruglopend inwoneraantal van m.n. de grote steden in het westen. Dit ging gepaard met een uitwaaiering van de stad over het platteland, de suburbanisatie. De woningnood leidde ertoe dat veel mensen de stad verlieten en zich in de regio vestigden. Dit werd mede mogelijk gemaakt door het toenemend autobezit, dat de mensen in staat stelt in principe overal te wonen en in de stad te blijven werken.
De overheid probeerde dit proces aanvankelijk te kanaliseren door het aanwijzen van groeikernen die de overloop uit de steden moesten opvangen. Het ontbreekt de overheid echter aan middelen om ook de economische ontwikkeling te sturen; op de vestigingsplaats van bedrijven kan zij slechts indirecte invloed uitoefenen.
Het gevolg hiervan was dat een scheiding ontstond tussen wonen en werken. Zowel het aantal als de lengte van de verplaatsingen nam snel toe. De steden zijn niet in staat deze verkeersstroom op te vangen met alle problemen van dien. De afnemende bereikbaarheid en aantasting van het leefklimaat werd voor nog meer mensen reden de stad te verlaten. Veel bedrijven verhuizen naar de rand van de stad waar zij makkelijker per auto bereikbaar zijn, hetgeen alleen voor mensen die buiten de stad wonen een voordeel is.De daling van het inwonertal ondermijnt het draagvlak van de stedelijke voorzieningen. Bovendien leidt urbanisatie tot een aantasting en versnippering van de open ruimte.
De CPN wil:

* verbetering van het leefklimaat en meer aandacht voor de eigen kwaliteiten en mogelijkheden van de stad. Integratie van wonen, werken en voorzieningen.
* Optimale benutting van bouwmogelijkheden in de stad zelf, door bebouwing van open gaten, verdichting en bestemmingsaanwijzing. Dit in samenspraak met de bewoners van de bestaande wijken. Stadsuitbreiding zo goed mogelijk laten aansluiten bij bestaande bebouwing.
* Bij keuze woningbouwlocaties rekening houden met natuurwaarden en landschapsstructuur.
* In landelijk gebied woningbouw zoveel mogelijk concentreren in een of enkele woonkernen per gemeente of regio. Terwille van de leefbaarheid van kleine gemeenten moet woningbouw voor eigen bevolking mogelijk blijven.
* Bescherming landschappelijk en natuurwetenschappelijk waardevolle gebieden. Geen oliewinning en pijpleidingen in Waddengebied. Herziening verdrag met West-Duitsland over aanleg Dollarthaven. Geen militaire oefenterreinen in Lauwersmeer. Geen aanleg Markerwaard, maar beheersplan voor open IJsselmeer.

3. Verkeer en vervoer

De toename van het autobezit en de steeds groter wordende afstanden tussen wonen en werken hebben met name in de stedelijke gebieden voor grote problemen gezorgd. Wegen hebben natuur en landschap ernstig aangetast. Aanleg van nog meer wegen leidt slechts tot verplaatsing van files en een vergroting van de verkeersdruk op de steden. De CPN vindt dat het beleid moet worden gericht op selectiever autogebruik en bevordering van het gebruik van openbaar vervoer en fiets. Daarbij gaat het niet alleen om het treffen van voorzieningen, maar ook om financiële stimulering. Het huidige beleid van bezuinigingen, tariefsverhogingen en verslechtering van dienstverlening jaagt mensen juist de auto in en maakt het openbaar vervoer voor veel mensen onbetaalbaar. Bij bezuinigingen op het openbaar vervoer wordt bovendien voorbijgegaan aan de maatschappelijke kosten van het autoverkeer in de vorm van schade aan natuur en milieu, en aan de extra belasting voor gezondheidszorg, politie en justitie.
De CPN wil daarom:

* Bevordering van het gebruik van openbaar vervoer en fiets. Verlaging tarieven openbaar vervoer. Verbetering kwaliteit door wegnemen knelpunten in infrastructuur, vergroting capaciteit en snelheid.
* Grotere zeggenschap gemeenten en provincies over openbaar vervoer. Binnen de grenzen van afgesproken bedrag mag eigen beleid gevoerd worden op gebied van voorzieningen.
* Zichtbaar maken van kosten autoverkeer en bevordering selectief autogebruik door verschuiving van vaste naar variabele autokosten. Dit mag niet leiden tot een onevenredige lastenverzwaring voor de automobilist.
* Opheffing rijkswegenfonds. Financiering infrastructuur uit algemene middelen, waarbij afweging plaatsvindt in kader totale verkeers- en vervoersbeleid. Geen verdere uitbreiding snelwegennet. Meer geld voor aanleg van veilige fietspaden.
* Bescherming van voetgangers door bevorderen van voetgangersgebieden, woonerven en speelstraten.
* Bij aanschaf van materieel en bouw van stations rekening houden met toegankelijkheid voor gehandicapten; voor blinden en slechtzienden moeten voetgangersoversteekplaatsen d.m.v. geluidssignalen worden aangepast.

IV. Sociaal- culturele voorzieningen

1. Onderwijs

De behoefte aan kwalitatief goed onderwijs dat aansluit bij de ervaring en behoeften van de bevolking, blijkt de laatste jaren steeds duidelijker, vooral ook onder volwassenen. Allerlei vormen van volwassenenonderwijs zijn in hoog tempo opgezet, in veel gevallen op initiatief van mensen zelf. Deze belangstelling komt zowel voort uit emancipatie van verschillende groepen (vrouwen, migranten) als uit nieuwe scholingsbehoeften ten gevolge van de snelle technologische ontwikkeling. De regeringspolitiek hinkt achter deze ontwikkelingen aan. Zij werpt steeds nieuwe financiële drempels op die de deelname aan m.n. het hoger onderwijs en verschillende vormen van volwassenen-educatie afremt en studeren voor mensen uit lagere inkomensgroepen alleen mogelijk maakt op basis van grote financiële offers en risico's. Verhoogde financiële drempels verlagen vooral de kansen van vrouwen en meisjes in het onderwijs (m.n. in het volwassenenonderwijs). Veel voor hen aantrekkelijke projecten en programma-onderdelen zijn onder invloed van de bezuinigingen verdwenen of verschraald (vrouwenstudies). In de regel worden vrouwen het eerst ontslagen en het laatst benoemd tot bijv. directeur van een basisschool. Om te voorko-

men dat vrouwen onevenredig door ontslagen worden gedupeerd, wordt het hoog tijd dat in het onderwijs een quoteringsregeling wordt doorgevoerd.
Diep insnijdende bezuinigingen, dreigen de kwaliteit van het basis- en voortgezet onderwijs te verlagen: verhoging klassegrootte, terugdringing van het aantal vakleerkrachten en onderwijsmogelijkheden in de eigen taal voor migranten, geen extra faciliteiten voor de nieuwe basisschool, grote bezuinigingen op buitengewoon onderwijs. Er wordt bezuinigd op leermethoden en onderwijs -ondersteunende instellingen. Moeizaam ontwikkelde onderwijsvernieuwingen worden teruggedraaid of zijn door de toegenomen werkdruk niet meer te handhaven. Nieuw verworven inzichten kunnen vaak niet meer worden toegepast. Van de werkzame leerkrachten wordt het uiterste gevergd, terwijl het groeiende leger van werkloze leerkrachten moet toezien hoe initiatieven tot taakverlichting en arbeidstijdverkorting worden gefrustreerd.
Nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen, het emancipatiestreven, veranderingen in technologie en arbeid en de enorme werkloosheid stellen nieuwe eisen aan het onderwijs. Dat moet echter niet leiden tot een groeiende direkte bemoeienis van de zijde van de regering of van enkele grote concerns met vorm en inhoud van het onderwijs, zoals dat nu het meest zichtbaar gebeurt in het beroepsonderwijs en op de universiteit. Dit gaat ten koste van de invloed van direct betrokkenen. Het is juist nodig een veelsoortige ontwikkeling van het onderwijs te stimuleren; daarbij moet het oriëntatiepunt niet alleen de arbeidsmarkt zijn, maar vooral ook de eisen die door studerenden en leerkrachten aan de inhoud van het onderwijs gesteld worden. De drempels om onderwijs te kunnen volgen moeten worden verlaagd. Onderwijs is een recht dat niet mag verworden tot een privilege van diegenen die de enorme studiekosten kunnen betalen.
Daarom stelt de CPN:

* Er zijn nieuwe investeringen in het onderwijs noodzakelijk om onderwijsvernieuwing een reële kans te geven. De klasseschaal moet omlaag en de huidige, tijdelijk toegewezen, 'boventallig' aangestelde leerkrachten moeten een vaste arbeidsplaats aan de scholen krijgen. Er moeten faciliteiten komen om de basisschool verder te ontwikkelen; daarbij zijn extra middelen nodig voor het onderwijs aan migranten en meisjes. Subsidies voor onderwijsstimulerende en ondersteunende instellingen en projecten moeten worden uitgebreid. De toegankelijkheid van het buitengewoon onderwijs moet worden vergroot. Leerkrachten moeten mogelijkheden krijgen zich in werktijd bij te scholen. Overleg met de onderwijsbonden over hun arbeidsplaatsenplannen kan leiden tot een grootscheepse aanpak van de werkloosheid onder leerkrachten.
* De vernieuwing van het voortgezet onderwijs moet voortvarend worden aangepakt. Voorkomen moet worden dat het voorgezet onderwijs tussentijds niet op basis van een onderwijskundige visie, maar op basis van simpele bezuinigingsmotieven wordt geherstructureerd. Er dient een einde te komen aan het huidige onderwijsstelsel waarin leerlingen geselecteerd worden naar het niveau.
(a) Aansluitend op de basisschool moet de middenschool gestalte krijgen voor alle leerlingen van 12 tot 16 jaar. Daarna dient minimaal een volwaardige beroepsopleiding te zijn gegarandeerd.
(b) Bijzonder onderwijs mag niet ten koste van de bestaande openbare onderwijsvoorzieningen worden gestimuleerd, zoals m.n. in het middelbaar en hoger onderwijs vaak het geval is.
(c) Tegen schoolbesturen die zich schuldig maken aan discriminatie door schending van het recht op respect voor het persoonlijk leven en de persoonlijke levenstijl van leerkrachten, moet door de overheid krachtig worden opgetreden.
(d) Het vredesonderwijs dient op scholen een vaste plaats te krijgen. Roldoorbrekend onderwijs moet een belangrijk deel zijn van het leerplan.Anti-racisme moet een eigenschap zijn van het onderwijs.
* De CPN steunt de ontwikkeling van het onderwijs aan volwassenen, waarbij het uitgangspunt is dat onderwijs en vorming geïntegreerd worden en inhoud en werkwijze aan de doelgroep zijn aangepast. De CPN wil uitbreiding van om-, bij-, en herscholingsprogramma's, met namen voor vrouwen en andere groepen die door een specifieke discriminatie op de arbeidsmarkt zijn benadeeld. De toegankelijkheid van het onderwijs (inclusief het tweede-kans-onderwijs) dient vergroot te worden door een goed stelsel van studiefinanciering.
* Het uitbreiden van een alfabetiseringsprogramma om het analfabetisme van niet-meer leerplichtigen uit te bannen.
* De democratisering van het Hoger Onderwijs moet verder worden doorgezet.
De hiërarchisering van het onderwijsgevend personeel moet worden tegengegaan. a.De S.T.C.-operatie (schaalvergroting, taakverdeling en concentratie) in het HBO mag niet leiden tot afbraak van openbaar onderwijs, evenmin tot vermindering van keuzemogelijkheden voor studenten of een onevenredige bevoordeling van de 'harde' sector. Voor HBO-studenten moet een goede rechtspositieregeling komen gelijk aan WO-studenten.
b. Idee en opzet van de twee-fasen-structuur zijn mislukt. Zelfs de minimale toezeggingen met betrekking tot invoering van de tweede fase zijn nooit waargemaakt. De beknotting van de wetenschappelijke opleiding tot vier jaar moet ongedaan worden gemaakt door het realiseren van een volwaardige tweede-fase opleiding met ruime toegangsmogelijkheden voor studenten uit de eerste fase (de maximale studieduur moet hieraan worden aangepast).
c. De rechtspositie van het jongste wetenschappelijk personeel moet verbeterd worden.
* Verhogingen van school- college- en inschrijfgelden moeten worden teruggedraaid. De CPN treedt op voor gratis onderwijs. Er moet een rijksgroepsregeling komen voor studerenden waardoor hen een uitkering op bijstandsniveau wordt gegarandeerd, ongeacht inkomen van ouders en partners, leeftijd en opleidingstype. De gelden daarvoor kunnen vrijgemaakt worden uit de Kinderbijslagfondsen, bijdragen van de werkgevers als compensatie voor het wegvallen van de kinderbijslagpremie en overheidsbijdragen. Als overgangsmaatregel dient de mogelijkheid tot studeren met behoud van uitkering verruimd te worden.

Wetenschap

In de afgelopen jaren heeft een sterke centralisatie van de organisatie van wetenschappelijk onderzoek plaatsgevonden. Dit is gepaard gegaan met een burocratisering, waardoor de mogelijkheden voor demokratische controle zijn verminderd in plaats van verruimd.
De CPN streeft naar vrijheid van wetenschap en onafhankelijkheid van wetenschappelijke onderzoekers gekoppeld aan de verplichting tot verantwoording van wetenschappelijk onderzoek, maatschappelijke controle over en beschikbaarheid van onderzoeksresultaten. Wetenschappelijk onderzoek dient in de regel uit de algemene middelen gefinancierd te worden. De overheid stelt de algemene kaders vast voor de richting en ontwikkeling van het wetenschapsbudget: staatspolitieke of commerciële bemoeienis met de directe inhoud van het wetenschappelijk onderzoek moet worden teruggedrongen. Daarom stelt zij voor:

* Versterking van democratische besluitvorming over de aanwending van de algemene middelen en democratische controle op het gebruik door: (a) interne democratisering van wetenschappelijke instellingen en van landelijke wetenschappelijke organen die een rol spelen bij de onderzoeksprogrammering; (b) externe democratische controle dient zich te beperken tot toetsing van de globale verdeling van onderzoeksgelden over de verschillende onderzoeksterreinen, aan algemene maatschappelijke criteria.
* Stimuleren van onderzoek op nu verwaarloosde maatschappelijk gebieden, zoals: methoden van conversie (ombouwen van militaire naar civiele produktie), ontwikkeling van veilige en milieuvriendelijke energiebronnen, wereldvoedselvoorziening en mogelijkheden van effectieve ontwikkelingsamenwerking.
* Verruimen van mogelijkheden voor onderzoek in opdracht van vakbonden, ondernemingsraden, milieuorganisaties, buurtgroepen e.d. onder andere door stimulering van de IMGO's (Instituten voor Maatschappelijk Gericht Onderzoek).
* Streng toezicht op handhaven van waarborgen rondom risico's bij experimenten met recombinant DNA-onderzoek, ook in de industrie.
* Drastische beperking van dierproeven voor het testen van cosmetische en chemische produkten door bevorderen van de huidige alternatieve methodes.

2. Welzijn

Vier jaar kabinetsbeleid, uitgevoerd door Brinkman en van der Reyden, heeft een ware kaalslag in beleid en voorzieningen op het terrein van welzijn tot gevolg gehad. Bezuinigingen op subsidies aan instellingen en rijksbijdragen aan lagere overheden hebben geleid tot sluiting van voorzieningen, inkrimpingen op het personeelsbestand, hogere deelnemersbijdragen (en daardoor minder deelname!) op het terrein van bibliotheekwerk, vormingswerk, sociaal-cultureel werk, kinderopvang en bejaardenverzorging. Pogingen om belangrijke delen van het welzijnswerk (na de bezuinigingen) over te hevelen naar het gemeentefonds zijn, als het aan CDA en VVD ligt, zeker niet van de baan. Het intrekken van de Kaderwet-Welzijn en het in de plaats daarvan presenteren van een volstrekt lege en magere Welzijnswet en een centralistische Zorgwet, alsmede het in werking treden van een wet op de bejaardenoorden, inclusief gecoördineerd bejaardenwerk, die algemeen als onhanteerbaar wordt beschouwd, maakt het debakel van het welzijnsbeleid van het kabinet Lubbers/van Aardenne compleet.
Tegen de verdrukking in proberen deelnemers, werkers en gemeentebestuurders samenhang en afstemming van het beleid en activiteiten op belangrijke terreinen gestalte te geven. Tot die belangrijke terreinen rekenen wij de eerstelijnszorg, de volwasseneducatie, de vrouwenemancipatie en het werk t.b.v. culturele minderheden. Tal van voorzieningen hebben aktiviteiten op de terreinen ontwikkeld en proberen daarin gezamenlijk tot een aanpak te komen die is afgestemd op de behoefte van de deelnemers.
Het gecoördineerd bejaardenwerk, belangrijkste schakel in de eerste lijnsvoorzieningen t.b.v. bejaarden is samen met de verantwoordelijkheid voor de bejaardenoorden bij de provincies gelegd. In het bibliotheekwerk, van belang voor de volwasseneneducatie, is door de verhoging van het bibliotheekgeld een duidelijke daling van het aantal lezers opgetreden. De kinderopvang, van belang i.v.m. het emancipatiebeleid, was voor een deel al gedecentraliseerd en is nu via een toeslag in de tweeverdienerswet, voor een ander deel in feite geprivatiseerd. Deze voorbeelden geven overduidelijk aan dat zelfs de bescheiden pretenties van het regeringsbeleid teniet worden gedaan door het feitelijk gevoerde beleid.
De CPN is van mening dat de noodzaak van een actief en samenhangend welzijnsbeleid, op rijksniveau eerder groter dan kleiner is geworden. Vrije tijd als gevolg van werkloosheid, emancipatie van grote groepen zoals bejaarden vrouwen en culturele minderheden, de slechte maatschappelijke positie van jongeren en hun grote behoefte om in arbeid, wonen en cultuur een eigen weg te kiezen, en de sluimerende en openlijke onverdraagzaamheid en racistische vooroordelen, dwingt de overheid tot een beleid dat daarop inspeelt, mensen kansen biedt en verder brengt.
Van een regeringsbeleid mag verwacht worden dat het richting geeft, voorwaarden schept en prioriteiten geeft aan terreinen en groepen die gelet op maatschappelijke omstandigheden en ontwikkelingen extra-aandacht en een intensief beleid nodig hebben.
Daarom treedt de CPN op voor de volgende maatregelen:

* Een welzijnswetgeving waarin geregeld wordt op welke terreinen de rijksoverheid verantwoordelijkheid draagt en op welke wijze zij daarvoor aanspreekbaar is voor burgers en lagere overheden in termen van beleidsontwikkeling, toezicht en financiële steun. De CPN vindt dat dit tenminste voor de volgende terreinen zou moeten gelden:
a. Vrouwenemancipatie: gelet op de weerstanden die in delen van de maatschappij hiertegen bestaan waardoor voorzieningen die van belang zijn voor die emancipatie bij decentralisatie in de klem komen. Dat wil concreet zeggen een blijvende rijksverantwoordelijkheid voor kinderopvang, vrouwenhuizen, blijf-van-mijn-lijf- en opvanghuizen en emancipatieprojekten.
b. Volwasseneneducatie: de aanwezigheid van grote groepen mensen die niet of nauwelijks kunnen lezen en schrijven (zowel allochtonen als autochtonen) en mensen die geen andere opleiding hebben dan lagere school, de snelle maatschappelijke en technologische ontwikkeling en de grote betekenis van 2e-kans onderwijs voor vrouwen, maken een intensief en gecoördineerd rijksbeleid noodzakelijk, waarbij t.a.v. de concrete invulling en uitvoering flexibiliteit voor gemeenten en instellingen mogelijk en nodig is. In dit kader is een blijvende rijksverantwoordelijkheid voor bilbliotheekwerk, vormingswerk en activiteiten op het terrein van basiseducatie gewenst.
c. Migrantenbeleid: gelet op de achterstelling waarmee migranten worden geconfronteerd t.a.v. werk, opleiding en culturele voorzieningen en gelet op het grote belang van categorale voorzieningen voor de emancipatie en zelforganisatie van deze groepen, dient de rijksverantwoordelijkheid hiervoor gehandhaafd te blijven. De organisaties van migranten moeten meer bij het beleid worden betrokken, en meer zeggenschap krijgen over hun eigen voorzieningen.
d. Eerstelijnszorg: de CPN ondersteunt het streven in de gezondheidszorg en de bejaardenverzorging om te komen tot versterking van de 1e-lijnsvoorzieningen dicht bij huis op wijks- en buurtniveau en in samenhang daarmee het terugdringen van de intramurale voorzieningen. Om te voorkomen dat dit streven uitloopt op een ordinaire bezuinigingsoperatie moet een gerichte en samenhangende versterking van eerstelijnsvoorzieningen (maatschappelijk werk, gezinsverzorging, wijkverpleging, huisartsen e.d.) tot stand komen. Om die versterking over de hele linie te bereiken dient de rijksoverheid daarvoor verantwoordelijkheid te nemen en voorwaarden te scheppen, zoals het garanderen van 24-uurs dienstverlening door het A.M.W.(Alg.Maatsch.Werk), uitbreiding van de gezinsverzorging, het benutten van de AWBZ--financiëring e.d.

* Een financieel beleid waarin de rijksverantwoordelijkheid wordt vertaald in toegankelijkheid (geen of lage retributies) en beschikbaarheid (voldoende gespreide voorzieningen). In dat kader is de CPN voor:

(a) gratis lidmaatschap bibliotheken t/m 16 jaar; geen verhoging van het overige bibliotheekgeld.
(b) terugdraaien van de verhoogde retributies in kinderopvang en volwassenenedukatie.
(c) uitbreiding van het maatschappelijk werk en gezinsverzorging; geen verhoging van retributies.

* Het regeringsbeleid van bezuiniging en decentralisatie heeft ook indirect en direct de rechtspositie en de arbeidsvoorwaarden van welzijnswerkers getroffen.
De wijze waarop minister Brinkman zijn bezuinigingen doorvoerde en gemeenten geconfronteerd worden met kortingen op rijksbijdragen en uitkeringen uit het gemeentefonds heeft tot gevolg gehad dat welzijnswerkers werden behandeld als een post op de begroting: die kun je naar believen kleiner maken.
Het feit dat ook welzijnswerkers werknemers zijn met een arbeidsovereenkomst met een werkgever en alle rechten die daaraan verbonden zijn, wordt in het bezuinigingsbeleid maar al te makkelijk vergeten. Instellingen die voor het toepassen van die rechten afhankelijk zijn van overheidssubsidie komen snel in de problemen als op die subsidie onverhoeds en willekeurig bezuinigd wordt.
Werknemers komen dan in de onaanvaardbare positie dat het afdwingen van hun rechten komt te staan tegenover de nog bestaande werkgelegenheid van anderen. De regering zal er meer en zorgvuldiger zijn beleid moeten baseren op het gegeven dat tienduizenden werknemers en honderden werkgevers verplichtingen t.o.v. elkaar hebben, waar de regering niet zomaar, hetzij rechtstreeks, hetzij via gemeenten, een streep door kan zetten.
Daarnaast worden welzijns- en andere gesubsidieerde sektoren ook nog geconfronteerd met problemen die het gevolg zijn van de wijze waarop de minister van sociale zaken (als verantwoordelijk minister voor de trendvolgers) omspringt met de arbeidstijdverkorting. Een veel te lage herbezetting zet het funktioneren en de continuïteit van instellingen onder ernstige druk. Mede daarom stelt de CPN zich op het standpunt dat arbeidstijdverkorting in de gesubsidieerde sektor gepaard moet gaan met volledige herbezetting.

3. Gezondheidszorg

De CPN treedt op voor een goede kwaliteit en bereikbaarheid van medische en sociale hulpverlening, voor voldoende samenhang tussen de verschillende voorzieningen en voor vernieuwing ervan. Zij richt zich onder andere tegen het zoeken van medische oplossingen voor niet-medische problemen.
Het regeringsbeleid kenmerkt zich door bezuinigingen zonder oog voor schade die wordt aangericht en voor de alternatieven die door betrokkenen zelf worden aangedragen. Met name de versterking van de eerste lijnsvoorzieningen wordt slechts met de mond beleden.
Het is van essentieel belang, dat een verschuiving wordt bevorderd van het genezen van ziektes naar het voorkomen ervan , van de tweede naar de eerste lijn; zoveel mogelijk binnen het huidige budget. Vanuit de volksgezondheid zelf is dit een vereiste; zo kan ook een echte kostenbeheersing bereikt

worden. Bepaalde voorzieningen dienen daarvoor gestimuleerd te worden, zo nodig met extra financiering. De CPN wil:

* Preventie betekent uiteraard allereerst verbetering van de leef-, woon- en werkomstandigheden van de bevolking en met name van de minder draagkrachtigen. Meer nadruk moet wetenschappelijk onderzoek hebben naar het ontstaan van ziekten - vooral in samenhang met maatschappelijke omstandigheden en naar mogelijke milieu- en gezondheidsbedreigende factoren. Strengere controle en sancties zijn nodig, alsmede een uitbreiding van de arbeidsinspectie.
* Om adekwate hulp te verlenen dienen de eerste lijnsvoorzieningen te worden versterkt. Dat vereist verlaging van het aantal patiënten/cliënten per hulpverlener, uitbreiding en (financiële) ondersteuning van gestructureerde samenwerkingsverbanden in de 1e lijn, tussen 1e en 2e lijn en met sociaal-geneeskundigen (bedrijfs-, verzekerings- en jeugdartsen). De bedrijfsgezondheidszorg dient de gehele beroepsbevolking te bestrijken en onafhankelijker te zijn van de bedrijfsdirecties. De bestaande projecten van vrouwenhulpverlening moeten worden uitgebreid.
* Tweede lijnsvoorzieningen zijn aanvullend op de 1e lijn. Eventuele afbouw dient in de regel plaats te vinden aan de hand van afname van het aantal verwijzingen ten gunste van versterking van de 1e lijn. Kleine ziekenhuizen met een belangrijke plaatselijke of regionale functie dienen behouden te blijven. Alhoewel de verkorting van de opnameduur tot bezuinigingen op ziekenhuizen zou kunnen leiden, moeten vrijkomende middelen eerst worden aangewend voor uitbreiding van het aantal verpleegkundigen (ter compensatie van de toegenomen werkdruk in verband met de intensivering van de zorg in een korter aantal opname-dagen). De ongebreidelde groei van het aantal diagnostische verrichtingen moet worden tegengegaan, en de nieuwbouw van psychiatrische inrichtingen heroverwogen. De voorkeur heeft de bouw van kleinschalige wijkgerichte voorzieningen, zoveel mogelijk voor tijdelijke of semi-ambulante opvang (inclusief deeltijdbehandeling en dagopvang).
* Pogingen vanuit de hulpverlening zelf om tot kwaliteitsverbetering te komen - bijvoorbeeld door praktijkverkleining, betere samenwerking, onderlinge toetsing - verdienen (financiële) steun. De bewaking van de kwaliteit dient gedemocratiseerd te worden. Dat wil zeggen: de zeggenschap van de patiënten dient op verschillende niveau's te worden vergroot. Patiëntenrechten moeten worden versterkt. Het medisch tuchtrecht dient herzien te worden.
De overheid heeft vooral een voorwaardenscheppende en toezichthoudende taak. Ter verbetering van het toezicht dienen de inspecties versterkt te worden.
* In de komende vier jaar dient een aantal forse stappen gezet te worden in de richting van een volksverzekering tegen ziektekosten, met premie naar draagkracht en zonder eigen risico's of eigen bijdrage.
* De kosten van abortus en overtijdbehandeling moeten in het ziekenfondspakket worden opgenomen.
* Eigen bijdragen die het gebruik van noodzakelijke voorzieningen in de weg staan moeten worden afgeschaft.
* De mogelijkheden en middelen om op plaatselijk niveau een drughulpsverlenings- c.q. ontmoedigingsbeleid te kunnen uitvoeren moeten worden verruimd. Daarbij moet ook ruimte worden geboden voor diverse experimenten onder strikte voorwaarden (zoals heroïneverstrekking op medische indicatie).
* Euthanasie dient niet langer strafbaar te zijn, mits door een arts en onder bepaalde voorwaarden uitgevoerd.
* De arbeidstijden van artsen dienen tot maatschappelijk aanvaardbare proporties te worden teruggebracht; de daarbij behorende salarissen eveneens.
* De gezondheidszorg mag niet worden prijsgegeven aan winstbejag. De bestaande invloed van farmaceutische, medische apparaten- en bouwindustrie dient teruggedrongen te worden. Het uit winstoogmerk opzetten van medische instellingen of praktijken dient te worden tegengegaan.

4. Kunst

De CPN gaat uit van een 'recht op kunst'. Het maken en/of genieten van kunst is een zeer wezenlijke menselijke aktiviteit.
De positie van de kunsten is echter kwetsbaar. Ingeperkt door staatsbemoeienis met de inhoud of overgelaten aan 'het vrije spel der krachten' blijkt dit recht voornamelijk papier.
De overheid heeft de plicht tot een beleid dat de voorwaarden schept waaronder de kunsten zich in vrijheid kunnen ontplooien. De overheid heeft tot taak, niet om de kunsten te sturen maar om ze te stimuleren door ze materieel en immaterieel de ruimte te geven. Er mankeert iets aan een maatschappij waarin de kunst niet bloeit.
In de huidige situatie betekent dit dat de CPN het regeringsbeleid ten aanzien van de kunsten afwijst.
Deze afwijzing richt zich vooral op het in de praktijk laten vallen van de spreidingsgedachte (het accent binnen het beleid verschuift steeds meer naar de Randstad en binnen de Randstad naar de grote instellingen) en op de pleidooien voor topkunst, terwijl de kunstzinnige vorming wordt afgebroken en de regeling voor de beeldende kunst (BKR) wordt gesloopt. Export- of marktwaarde mag nooit een kriterium worden voor subsidiebeleid. De CPN pleit voor:

* Spreiding van kunstinstellingen en -middelen, een grote overheidsaandacht voor de kunstzinnige vorming en het juist uitbouwen van de BKR tot een volwaardige arbeidsvoorziening en het scheppen van dergelijke voorzieningen ook voor de andere scheppende kunstenaars.
* Een kunstenwet.
* Een onderzoek door de overheid naar de relatie tussen arbeidstijdverkorting en mogelijke veranderingen in de plaats van de kunst in het leefpatroon (vrijetijdsbesteding).
* Speciale aandacht aan het scheppen van voorwaarden voor de ontwikkeling van de cultuur van minderheden. Dit vergt een gecoordineerde aanpak van verscheidene ministeries.
* Openstelling van de musea gedurende zeven dagen per week, waarvan om te beginnen één dag gratis, het gratis blijven van het lenen in bibliotheken voor jongeren tot 16 jaar, en de instelling van een fotografiemuseum.
* Tenslotte, maar niet voor het laatst, sluit de CPN zich aan bij de aloude eis van 1% van de rijksbegroting voor de kunsten.

5. Media

Het mediabeleid van de overheid moet samenhangen met het kunstbeleid. Media moeten kunst verspreiden, een platform bieden aan kunstenaars, gezamenlijke projekten aangaan.

* Gelden van kunst- en cultuurbegrotingen moeten kunstenaars ter beschikking worden gesteld als het gaat om werken met of via de kabel. Maar ook in zichzelf moet het mediabeleid samenhangend zijn. Verschillende soorten media (pers, omroep, kabel, enz.) moeten naast elkaar een volwaardig bestaan hebben. o.a. pluriformiteit moet gewaarborgd zijn.
* De CPN kiest voor een krachtig publiek bestel dat democratisch beheerd wordt en toegankelijk is voor alle maatschappelijke groeperingen. Dat betekent dat de NOS binnen het omroepbestel een centraal aandeel moet houden en dat het facilitair bedrijf niet geprivatiseerd mag worden.
* Bij de landelijke omroep moet de demokratische inbreng van kijkers (medezeggenschap in verenigingen), maar ook van de programmamakers (zeggenschap over hun werk) gewaarborgd zijn.
* Lokale en regionale omroep moet gefinancierd worden uit algemene middelen. Toegang tot de kabel mag geen privilege worden van slechts kapitaalkrachtige groepen. Door heffing op commercieel gebruik van de kabel, komen gelden beschikbaar om gebruik van de kabel door allerlei groeperingen ook daadwerkelijk mogelijk te maken.
* De garantie van de vrijheid van meningsuiting is voor een levende demokratie van essentieel belang. Pluriformiteit van pers is daarvoor onmisbaar. De overheid moet daarvoor de voorwaarden scheppen. Daarom pleit de CPN voor een doeltreffender regeling voor steunverlening (door het bedrijfsfonds voor de pers) aan zelfstandige dagbladen, zodat een pluriforme pers zonder afhankelijkheid van de adverteerders mogelijk wordt.

6. Sport en recreatie

De bezuinigingspolitiek van het CDA-VVD-kabinet heeft direkte uitwerking op het bestedingspatroon van werkenden en niet-werkenden. De verdere daling van de koopkracht betekent dat zij minder geld kunnen besteden aan sportbeoefening en recreatie.
Ook de gemeenten worden met een reeks van bezuinigingen en kortingen van regeringszijde geconfronteerd. Zij moeten zich steeds meer inspanningen getroosten om bestaande sportieve en recreatieve voorzieningen op peil te houden.
Het regeringsbeleid is sterk gericht op de topsport. Er wordt aan de amateursport - en de beoefening daarvan in verenigingsverband - niets gedaan. Het is bekend dat de inkomsten van grote aantallen amateursportverenigingen teruglopen als gevolg van de daling van de koopkracht e.d. Andere factoren die een rol spelen zijn toenemende variatie in sportbeoefening, verplaatsingen van speel- en oefenvelden, waarbij verenigingen en gemeenten voor extra uitgaven worden geplaatst.
Bij het ontwikkelen van een beleid op het gebied van sport en recreatie dient rekening te worden gehouden met een verdere verkorting van de arbeidstijd en vervroegde uittreding. Dat betekent dat de mensen over meer vrije tijd zullen gaan beschikken en er dientengevolge in toenemende mate gebruik zal worden gemaakt van voorzieningen. Het zal ook gaan betekenen dat zowel het recreatiepatroon als het recreatiegedrag van de mensen veranderingen zullen ondergaan, waarmee de overheid rekening dient te houden.

De CPN treedt op voor:

* Meer middelen voor actieve sportbeoefening in het onderwijs om dat juist daar de basis gelegd wordt voor een sportieve instelling;
* Ten aanzien van migranten en vrouwen zullen veel grotere financiële bijdragen door het rijk ter beschikking moeten worden gesteld dan op dit moment gebeurt, zowel ten behoeve van sport organisaties die actief een grotere toegankelijkheid willen nastreven als aan personen uit genoemde groepen die eigen organisaties willen oprichten.
* Vrouwen en migranten zijn niet of nauwelijks vertegenwoordigd in beleids- en adviesorganen. Op dit punt zouden de topstructuren van een aantal landelijke organisaties kunnen worden doorbroken als van de kant van de rijksoverheid in adviesorganen e.d. doelbewust vrouwen en migranten worden benoemd.
* Wat er op topsportgebied gebeurt dient gezien te worden als een stimulans voor de amateursportbeoefening. Bestaande voorzieningen (zoals Papendal) en subsidiering van landelijke organisaties dienen niet te worden afgebroken, maar het scheppen van - ook financiële - voorwaarden voor de bevordering van amateursport dient voorop te staan.
* De zelfstandigheid van al deze sportorganisaties en verenigingen is van grote betekenis voor de sport; het vertegenwoordigt een maatschappelijke beweging. Zij is in geen enkel opzicht gebaat met allerlei directieven van de kant van regering/overheid. Geen directieven, maar gelden moeten er komen!
* Ten aanzien van de zogenaamde passieve sport (toeschouwers, supporters) dient van de kant van de rijksoverheid een beleid te worden ontwikkeld dat sportverenigingen op het spoor zet meer verantwoordelijkheid te nemen voor begeleiding van de eigen supporterschare.
Te vaak nog wordt immers een beroep op de overheid gedaan die amper meer te bieden heeft dan de inzet van politie. Het vergroten van de service aan toeschouwers, het serieus nemen van en het onderdak bieden aan supporters-verenigingen en bijvoorbeeld uitbreiding van het aantal zitplaatsen in stadions lijken effectievere bijdragen aan het terugdringen van vandalisme e.d.
* Een actieve bestrijding van illegale lotto en toto omdat deze inkomstenderving bij sportverenigingen in de hand werken.
* Internationale sportevenementen dienen te worden bevorderd. Zij kunnen een rol spelen om internationale contacten te bevorderen die bijdragen aan internationale verstandhouding.
* De regering moet middelen beschikbaar blijven stellen voor recreatiegebieden en openluchtrecreatie
* Er is een prijsbeschikking nodig om tarieven op campings in de hand te houden en versterking van de rechtspositie van recreant tegenover campinghouder.

7. Ereschuld
Geen aantasting van de positie van verzetsdeelnemers en vervolgingslachtoffers

In 1985 is veel aandacht gegeven aan het feit dat veertig jaar geleden Nederland werd bevrijd van het fascisme. In die herdenking kwamen de historische ervaringen en de betekenis daarvan voor heden en toekomst samen. Waakzaamheid en strijdbaarheid tegen fascisme, racisme en anti-semitisme is niet te verdelen in vroeger en nu.
De wijze waarop wij de verworvenheden uit het verleden hoog houden is tevens een graadmeter voor de waakzaamheid en strijdbaarheid in het heden.
De Nederlandse samenleving heeft zich bij herhaling en principieel verplicht tot een bijzondere solidariteit en ereschuld ten opzichte van hen die het verzet tegen, en de vervolging door het fascisme overleefden. De regelingen die in dat kader in een lange reeks van jaren tot stand zijn gekomen worden door de CPN beschouwd als een inlossing van die ereschuld, die verder verbeterd moet worden en zeker nietgetroffen mogen worden door enghartigheid en bezuingingspolitiek.
De CPN treedt daarom op voor:

* gelijkberechtiging van vrouwen in de Wet Uitkeringen Vervolgingslachtoffers en de Wet Uitkeringen Burger-Oorlogsslachtoffers.
* erkenning en honorering van homosexualiteit als vervolgingsgrond.
* het verhinderen van pogingen om de wetten voor oorlogsgetroffenen op grond van willekeurige criteria af te sluiten voor toekomstige gerechtigden (2e generatie, 64-plussers).
* blijvende erkenning van het bijzondere karakter van de wetten voor oorlogsslachtoffers.
* het volledig recht doen aan de geest van de wetten: het verzekeren van een materieel bestaan voor iedereen die direkt of indirekt schade heeft opgelopen ten gevolge van verzet tegen of vervolging door het fascisme tijdens de Tweede Wereldoorlog.

V. Democratische vernieuwing

1. Parlementaire democratie onder druk

De parlementaire democratie staat onder druk. Zelden is het contrast tussen woorden en daden als het gaat om de parlementaire democratie zo groot geweest als in de afgelopen regeringsperiode. Het kabinet Lubbers en de fracties van CDA en VVD verlaagden het parlement maar al te vaak tot een orgaan dat dienst doet als legitimatie voor drastische aantasting van rechten en voorzieningen.
Ingrijpende beslissingen met zware financiële gevolgen werden in feite door een klein groepje genomen, ongecontroleerd door werknemers en parlement. Het parlement werd misleid en de betrokken minister weigert af te treden. Vervolgens werden de uitkomsten van de Brede Maatschappelijke Diskussie over kerncentrales genegeerd, commissies gepasseerd en in een klein CDA-onderonsje zowel de bouw van kerncentrales als opslag van afval 'geregeld'.
Aan acties en meningsvorming buiten de kamer laat het kabinet zich vrijwel niets gelegen liggen. Een massale vredesbeweging, het optreden van de vakbeweging, een meerderheid tegen kernenergie tijdens de Brede Maatschappelijke Diskussie: in de ogen van het kabinet Lubbers legt dat geen gewicht in de schaal. Overleg met maatschappelijke organisaties werde vervangen door 'snelle' besluitvorming op basis vanadviezen van technocratische clubs als de commissie Wagner.
Tegelijkertijd is het zonneklaar, dat het parlement nauwelijks greep heeft op maatschappelijke ontwikkelingen. De RSV-enquète was vooral in dat opzicht onthullend. Met name de grote bedrijven vormen ondemocratische machtscentra die hun wil vaak kunnen doorzetten en sterke invloed hebben op delen van het staatsapparaat. De machtspositie van grote bedrijven is in de afgelopen jaren door Lubbers c.s. versterkt. Onder het mom van 'deregulering' en 'privatisering' werden democratische controlemogelijkheden uitgehold. De CPN vindt dat deze ontwikkeling een halt moet worden toegeroepen. De beperkingen van de huidige parlementaire democratie kunnen alleen doorbroken worden door een verdergaande democratisering van het staatsbestuur, niet door een uitholling van deze parlementairte democratie.

2. Uitbreiding en uitwerking van grondrechten

Dat vereist in de eerste plaats een uitbreiding en uitwerking van de grondrechten. Dat is van belang om de bewegingsruimte van de vakbeweging en andere sociale bewegingen te garanderen, rechten van migranten en andere minderheden uit te breiden en de rechten van het individu tegenover de staat te versterken.
De CPN treedt daarom op voor de volgende maatregelen:

* Intrekken van wetsvoorstellen die erop gericht zijn het stakingsrecht voor ambtenaren te beknotten. Uitgangspunt van de CPN is een onverkort stakingsrecht, zowel voor de particuliere als de overheidssector.
* Actief en passief kiesrecht voor alle ingezetenen, ook indien zij de Nederlandse nationaliteit niet bezitten. Als voorwaarde dient een minimale verblijfsduur van drie jaar te gelden; uitgesloten zijn zij die in buitenlandse overheidsdiensten werkzaam zijn.
* Afschaffen van de mogelijkheid om het kiesrecht te ontnemen aan totaalweigeraars, gedetineerden en mensen met TBR.
* Geen halfslachtige discriminatiewetgeving, maar konsekwente

toepassing en uitvoering van de betreffende grondwettelijke bepalingen: (a) verscherpte toepassing en waar nodig verbetering van de wetgeving op grond waarvan racistische organisaties verboden en ontbonden kunnen worden; (b) bestrijden en strafbaar stellen van discriminatie op grond van seksuele praktijk(ook binnen instellingen van het bijzonder onderwijs).

* Het recht op privacy, d.w.z. de eerbiediging van de persoonlijke levensfeer en de onschendbaarheid van het menselijk lichaam dienen gegarandeerd te worden door: (a) stopzetting van de betuttelende controle en bemoeienis met privacy van mensen met een sociale uitkering. Intrekking van regelingen die een dergelijke betutteling met zich meebrengen. (b) Op korte termijn invoeren van een wet op de privacy. Geen centrale persoonsregistratie of invoering van een persoonsnummer. Recht van controle van individuen bij gegevensbestanden. Invoering van een vergunningenstelsel voor persoonsregister. (c) Wettelijke regeling ter bescherming tegen seksueel geweld en misbruik. (d) Gegarandeerde rechtsbescherming tegen gedwongen psychiatrische opname en behandeling.

3. Versterking van positie van het parlement

De CPN streeft naar versterking van de centrale positie van het parlement als het gaat om beslissingen, die de algemene, sociale en economische ontwikkeling betreffen. Daarnaast is ook versterking van de democratische controle op uitvoerende staatsorganen vereist om te voorkomen dat deze organen de taken van de gekozen organen overnemen of blokkeren. Daarom wil de CPN:

* Meer faciliteiten voor ondersteuning van de fracties.
* Uitbreiding van zelfstandige controle-mogelijkheden voor het parlement, met name het toekennen van meer taken en bevoegdheden aan de Algemene Rekenkamer.
* Instelling van externe adviesraden die direct aan de Kamer adviseren.
* Toekenning van initiatiefrecht op parlementaire enquête aan een gekwalificeerde minderheid.
* Invoering van een formatie-statuut, waarin onder andere wordt geregeld dat de Tweede Kamer een kabinets(in)formateur aanwijst.
* Bescherming van het kiesstelsel en het systeem van evenredige vertegenwoordiging zonder kiesdrempels; het scheppen van gelijke mogelijkheden voor politieke partijen om hun standpunten te ontwikkelen en in de openbaarheid tot uitdrukking te brengen; het bevorderen van een democratisch politiek klimaat waardoor een gelijkwaardige competitie van partijen ook en met name tijdens de verkiezingsstrijd mogelijk wordt.

4. Versterking lokale democratie

De gemeenten en provincies zijn door het gevoerde regeringsbeleid danig in de tang genomen. Veel gevolgen van dat beleid kwamen op het bordje van gemeente- en provinciebesturen terecht. Daarnaast verslechterde de financiële positie van gemeenten en provincies door kortingen op de uitkeringen uit gemeente- en provinciefonds en op doeluitkeringen en rijksbijdragen. Daardoor lopen gemeenten en provincies het gevaar hun geloofwaardigheid als volwaardige demokratische bestuurslagen te verliezen. De eigen beleidsruimte neemt af, de dwang om mee te werken aan de uitvoering van het regeringsbeleid neemt toe en tegelijkertijd doet de bevolking steeds vaker een beroep op het lokale bestuur om hun belangen te behartigen.
Er is sprake van een sterke stijging in het aantal kwijtscheldingen van gemeentelijke belastingen en een toenemend beroep op allerlei gemeentelijke fondsen om financieel bij te springen.De explosieve stijging van het aantal mensen in de bijstandswet (waarvan de kosten voor 10% voor rekening van de gemeenten komen) hebben de gemeenten voor enorme extra-kosten van enige honderden miljoenen geplaatst.
Ook zulke uiteenlopende zaken als de voordeurdelersmaatregel, de geringe herbezetting bij arbeidstijdverkorting voor ambtenaren, het gemeentelijk aandeel in de kosten van het opruimen van chemisch afval in de bodem en de bezuiniging op bijdragen voor stadsvernieuwing en groot-onderhoud van woningen zijn alle voorbeelden van de manier waarop het regeringsbeleid gemeenten en provincies voor het blok zet.
In een aantal gevallen hebben zij daarop gereageerd door tarieven en belastingen te verhogen om op die wijze hun begrotingsproblemen op te lossen. In de praktijk betekent dat echter dat de bevolking uiteindelijk voor de problemen opdraait. Daarnaast heeft de regering en de zittende meerderheid in de Tweede Kamer gemeend door te moeten gaan met het beleid van grootscheepse gemeentelijke herindeling. In de praktijk betekent dat een enorme ingreep (en niet zelden ontwrichting) in het gemeentelijk apparaat en een verzwaring van de lasten voor de bevolking door verhoging van tarieven en belastingen, terwijl het democratisch gehalte niet aanwijsbaar toeneemt.
De CPN treedt op voor:

* Een duidelijke taakverdeling tussen Rijk, provincies en gemeenten waarbij decentralisatie van bevoegdheden en financiële middelen uitgangspunt is. Daar waar op grond van heldere criteria gekozen wordt voor een centrale verantwoordelijkheid op Rijksniveau, dient dat vertaald te worden in voldoende financiële middelen om die verantwoordelijkheid waar te maken (geen rijksbeleid op kosten van gemeenten en provincies).
* Verhoging van de algemene uitkering uit het gemeente- en provinciefonds, waarin tenminste de feitelijke kostenontwikkeling is opgenomen, en waarbij de verdeling zo goed mogelijk wordt gebaseerd op de problemen per gemeente c.q. provincie.
* Doeluitkeringen voor met name het onderwijs moeten voldoende zijn om de werkelijke kosten te vergoeden.
* Volledige compensatie van het gemeentelijk aandeel in de bijstandskosten.
* Verruiming van de mogelijkheden voor gemeenten om een eigen vrijstellings- en kwijtscheldingsbeleid t.a.v. tarieven en belastingen te voeren.
* Nutsbedrijven zijn geen melkkoeien om het bezuinigingsbeleid van de regering mee op te vangen; tarieven moeten gebaseerd zijn op de werkelijke exploitatiekosten.
* Afschaffing van het gemeentelijk aandeel in de kosten van het opruimen van chemisch afval in de bodem(zowel het drempelbedrag als het percentage).
* Voldoende financiële bijdragen van het Rijk om een actief en krachtig stadsvernieuwings- en woningonderhoudsprogramma uit te voeren.
* Stopzetting van het grootscheepse gemeentelijk herindelingsbeleid. Alleen herindeling waar deze bijdraagt aan het oplossen van concrete knelpunten.
* Volledige toerusting van de nieuwe provincie Flevoland wat betreft financiële middelen, bevoegdheden en personeel overeenkomstig de positie van de overige provincies.
* Grotere invloed voor gemeenteraden en provinciale staten op de benoeming van burgemeesters en commissarissen der koningin, gericht op het uiteindelijk verkiezen van burgemeesters en voorzitters van Gedeputeerde Staten door Gemeenteraden, resp. Provinciale Staten.

5. Democratisering van overheidsinstellingen

Vergroting van de politieke democratie vereist interne democratisering van de uitvoerende staatsorganen. Dat is nodig om de zeggenschapsrechten van de werkers bij deze organen te garanderen en om de politiek en maatschappelijk eenzijdige samenstelling van de betreffende instellingen te doorbreken. De overheid is immers in toenemende mate een netwerk van bureaucratieën geworden met ondoorzichtige besluitvorming. De parlementaire organen staan naar verhouding zwak tegenover regering of bestuur en tegenover het ambtenarenapparaat. De bestaande machtsverhoudingen hebben als gevolg, dat bepaalde bevolkingsgroepen en politieke stromingen sterk ondervertegenwoordigd zijn in verschillende staatsorganen, met name in hoge functies in het bestuursapparaat.
De feitelijke mogelijkheden om deel te nemen aan het politieke gebeuren zijn niet voor allen gelijk. De bestaande arbeids- en rolverdeling, de door mannen beheerste politieke omgangsvormen en structuren perken de mogelijkheden voor vrouwen in. De dominante witte cultuur vormt voor migranten een grote belemmering. Diverse overheidsorganen worden nog steeds beheerst door conservatieve elite-culturen en worden hoofdzakelijk bemand in plaats van bemenst.
Daarom treedt de CPN op voor:

* Interne democratisering van uitvoerende staatsorganen, onder andere door een aanzienlijke verruiming van bevoegdheden en taken van medezeggenschaps- en dienstencommissies.
* Een zodanige verandering van het personeelsbeleid, dat een pluriforme samenstelling gewaarborgd is. Dat vereist in elk geval: (a Maatregelen gericht op het doorbreken van de huidige discriminatie in aanstellings- en bevorderingsbeleid. (b) Maatregelen om gelijke vertegenwoordigin van mannen en vrouwen in overheidsorganen te bewerkstelligen. (c)Het lidmaatschap van democratische organisaties is geen rede om mensen uit overheidsdienst te weren.
* Benoeming in sleutelfuncties dient door democratisch gekozen organen plaats te vinden.
* Versterking van parlementaire controle op de BVD en de politieke inlichtingendiensten van Rijks- en Gemeentepolitie en inperking van hun autonoom optreden.
* Versterking van de democratische controle op en de interne democratisering van leger en politie Onafhankelijke vakbonden mogen niet belemmerd worden in de uitoefening van hun rechten. Ook op de kazerne dient vrijheid van meningsuiting en organisatie gegarandeerd te zijn; het tuchtrecht dient in vredestijd te worden afgeschaft.

6. Justitie en politie

Voor de CPN is de zorg voor de rechtshandhaving een vitaal onderdeel van het maatschappelijk bestel. De rechtspleging moet zodanig zijn ingericht dat de rechten die de wet aan de burgers toekent geen loze kreten blijken, maar daadwerkelijk kunnen worden geëffectueerd. Ook de strafrechtpleging dient in het teken te staa **van de bescherming van leven en welzijn van de burgers. Daarom mag de criminaliteitsbestrijding nooit wapens kiezen die zich uiteindelijk tegen die burgers kunnen keren. De rechtspositie van verdachten en gedetineerden mag niet worden aangetast, en behoeft op vele punten verbetering. Buitenstrafrechtelijke middelen ter beteugeling van de criminaliteit verdienen principieel de voorkeur.** Democratische controle op en democratisering van de verhoudingen in de politieorganisatie dienen met voorrang te worden aangepakt.
De criminaliteit is de laatste jaren schrikbarend gestegen. Dat geldt zowel voor de zichtbare 'kleine' criminaliteit (straatdiefstallen, vandalisme e.d.) als voor de meestal onzichtbare 'grote' criminaliteit (d.w.z. diefstal, fraude en machtsmisbruik op grote schaal). Het terugdringen van wetsovertredingen op grote schaal vereist natuurlijk in de eerste plaats een beleid dat belangrijke oorzaken van crimineel gedrag wegneemt of vermindert, zoals het bestaan van ongecontroleerde machtscentra en -posities, gaten in de belastingwetgeving, (jeugd)werkloosheid, te lage uitkeringen. Want ook voor wetsovertredingen geldt, dat voorkomen beter is dan genezen. Crimineel gedrag moet echter ook als zodanig worden bestreden.
De CPN hecht zelf geen waarde aan het simplistisch geloof, dat de huidige criminaliteit alleen of voornamelijk bestreden kan worden door nog een paar blikken agenten en rechters open te trekken, de straffen hoger te maken en meer gevangenissen te bouwen.
De CPN stelt voor:

* Vereenvoudiging van de wetgeving zonder afbraak van de rechtsbescherming.
* De rechterlijke macht moet in kwalitatief en kwantitatief opzicht op peil worden gehouden. Terugdringen van overbelasting van rechterlijke macht. De efficiency van de rechtspleging kan aanzienlijk worden verhoogd. Procedures dienen waar mogelijk te worden geconcentreerd en vereenvoudigd, zonder dat dit ten koste gaat van de rechtspositie van de burger.
* Om de grote fraude tegen te gaan moeten preventieve maatregelen worden genomen in de sfeer van

  het fiscale en vennootschapsrecht. Op de richting die is ingeslagen met de wet keten-aansprakelijkheid en de overige (misbruik)wetgeving moet worden verder gegaan (o.a. regeling van persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders van BV's)
* Verbetering van voorlichting over rechtspleging. Geen verdere afbraak van het systeem van gefinancierde rechtshulp. Afschaffing van verplichte eigen bijdrage voor alle rechthulpzoekenden. Aanspraak op rechtshulp moet worden uitgebreid tot migranten (met of zonder geldige verblijfsvergunning).
* Voorzieningen om de kwaliteit van de tolken in het strafproces te garanderen.
* De rol van het strafrecht dient zo beperkt mogelijk te blijven. De aanbevelingen van de commissie-Roethof m.b.t. 'kleine criminaliteit' zijn in dit verband van groot belang.
* Verbetering van de positie van het slachtoffer van misdrijven door betere voorlichting en begeleiding door justitiële organen en verruiming van het schadefonds geweldsmisdrijven. De rechten van de verdachte mogen evenwel niet worden aangetast.
* Tegengaan van uitholling van de waarborgen in het strafproces en van de rechten van verdachte en verdediging; daarom grote terughoudendheid met het toelaten van anonieme getuigenverklaringen.
* Versterking van rechtspositie van degene om wiens uitlevering wordt gevraagd of wiens strafvervolging c.q. strafexecutie in Nederland wordt voortgezet.
* Terugdringen van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf door het uitbreiden van de bestaande mogelijkheden voor de toepassing van alternatieve straffen (dienstverlening)
* Verbetering van rechtspositie van gedetineerden (zowel van hen die voorlopig gehecht zijn als van hen die hun straf ondergaan), evenals die van psychiatrische patiënten en van hen op wie de TBR-maatregel is toegepast; met name op het punt van de privacy en de vrijheid van vereniging en vergadering.
* Afschaffing van de praktijk om de voorlopige hechtenis te doen ondergaan op politiebureaus i.p.v. in Huizen van Bewaring.
* Geen verdere uitbreiding van het cellenbestand in gevangenissen zolang de noodzaak daartoe niet onomstotelijk vast komt te staan. Eventuele tekorten aan gevangeniscapaciteit niet opvangen door bouw van massale gevangenedepots, maar bij voorkeur m.b.v. kleine inrichtingen.
* Meer ruimte voor reclassering om daadwerkelijk op te komen voor belangen van haar cliënten.
* Misdaadpreventie is van groot belang. De 'kleine criminaliteit' moet bestreden worden teneinde de feitelijke veiligheid van brugers te versterken. Door zorgvuldige voorlichting dient te worden gewaakt voor overtrokken beeldvorming m.b.t. omvang en ernst van de criminaliteit.
* Terugdringen van overbelasting van de politie. Niet in de eerste plaats door het opvoeren van de sterkte; door verbetering van opleiding, interne organisatie en werkwijze van de politie kan meer tijd worden besteed aan preventie en opsporing van strafbare feiten en aan de dienstverlenende taak.
* Verbetering van opleiding en begeleiding van agenten die met straatsurveillance zijn belast. Het instituut van de 'wijkagent' moet waar mogelijk worden uitgebouwd en beter in de politieorganisatie te worden geintegreerd.
* Tegengaan van optreden van zogenaamde 'burgerwachten'.
* Verscherping van opsporings- en vervolgingsbeleid t.a.v. organisaties die aanzetten tot rassenhaat.

VI. Een samenleving zonder discriminatie

1. Tegen discriminatie

Bestrijding van racisme, fascisme, anti-semitisme,seksime en homo-haat is een wezenlijk onderdeel van elke democratische politiek, en in het bijzonder van de communistische politiek. In onze samenleving worden nog steeds groepen mensen gediscrimineerd en achtergesteld op grond van hun werkelijke of denkbeeldige verschillen in huidskleur, nationaliteit, etnisch-culturele gewoonten, geslacht of seksuele praktijken. Dat is in strijd met de meest elementaire mensenrechten. Onverdraagzaamheid, discriminatie en superioriteitsdenken moet door het overheidsbeleid krachtig worden bestreden. Het regeringsbeleid moet met name uiting geven aan de gelijkwaardigheid van alle in Nederland verblijvende burgers door het afschaffen van de bestaande rechtsongelijkheid en het opheffen van de sociaal-economische achterstelling van migranten.

2. Gelijke rechten

* Het actief en passief kiesrecht voor migranten bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1986 zal ook moeten gaan gelden voor verkiezingen voor Provinciale Staten en Tweede Kamer.

Bestrijding van georganiseerde vormen van racisme moet samengaan met maatregelen die ingaan tegen achterstelling van migranten op sociaal-economisch terrein, onderwijs en welzijn , zoals die door het huidige regeringsbeleid in stand wordt gehouden. Voor niet-Nederlanders discriminerende bepalingen in wet en regelgeving zullen op korte termijn moeten worden geschrapt:

* Afschaffing van 1 novemberwet
* In de sociale wetgeving moeten alle bepalingen die discriminerend werken t.o.v. migranten verwijderd worden. Dit geldt met name voor de toepassing van de Algemene Bijstandswet, maar ook voor WWV, volksverzekeringen, en het recht op een eenmalige uitkering (waarbij geen rekening wordt gehouden met kinderen die in het buitenland onderhouden worden). Geen invoering van het woonlandbeginsel, d.w.z. uitkeringen moeten bepaald worden o.g.v. de levensstandaard van het land waarin men werkt, of gewerkt heeft.

* Het welzijns- en onderwijsbeleid moet uitgaan van respect voor de eigen cultuur en identiteit van verschillende groepen migranten. Categorale welzijnsvoorzieningen die door de verschillende groepen migranten zijn opgezet, hebben bestaansrecht naast de algemene voorzieningen (die meer toegankelijk gemaakt moeten worden). Onderwijs in eigen taal en cultuur moet niet worden beperkt maar uitgebreid tot alle vormen van basis en middelbaar onderwijs en georganiseerd voor alle in Nederland aangewezen migranten. De faciliteiten voor scholen met een hoog percentage migrantenkinderen moeten daarbij worden uitgebreid.
Buitenlandse jongeren dienen een zelfstandig recht op een studiebeurs te hebben. Erkenning van gelijkwaardige buitenlandse diploma's.
Het huidige vreemdelingenbeleid vormt een belangrijke barrière voor het versterken van de rechtspositie van de niet-Nederlanders, omdat daarin de ongelijkheid van Nederlanders en niet-Nederlanders is vastgelegd. Niet nationaliteit maar ingezetenschap zou doorslaggevend moeten zijn voor het verkrijgen van in de grondwet vastgelegde rechten. Migranten die duurzaam in Nederland verblijven (langer dan 3 jaar), zouden dezelfde rechten moeten worden toebedeeld als Nederlanders. Het verblijf in Nederland dient niet afhankelijk te worden gemaakt van werk, inkomen, een verdienende partner of ouder; jongeren vanaf 16 jaar en gehuwde vrouwen hebben recht op een zelfstandige verblijfsvergunning. Aan de jacht op illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen dient een einde te worden gemaakt; de legitimatieplicht voor buitenlanders op straat moet worden afgeschaft. Buitenlanders zonder verblijfsvergunning hebben recht op een juridisch zorgvuldige behandeling; zolang de aanvraag van een verblijfsvergunning in behandeling is, dient geen uitzetting plaats te vinden tot dat alle procedures zijn afgehandeld. De taken van de vreemdelingendienst moet zover mogelijk worden overgedragen aan de gemeentelijke diensten.
* Door de uitzichtsloze positie waarin vele migranten verkeren en het racisme is de behoefte aan remigratie (terugkeer) versterkt. Voorop moet staan dat de positie van migranten hier moet worden verbeterd. Geld uit de pot van het minderhedenbeleid moet dan ook niet gebruikt worden voor remigratie-faciliteiten. Remigratie moet een volstrekt vrijwillige keuze zijn. Het recht op terugkeer voor migranten moet in de sociale wetgeving verankerd worden, zodat ouderen op basis van hun uitkering kunnen terugkeren naar hun land van herkomst, en jongeren in staat worden gesteld aan werkgelegenheidsprojecten in het land van herkomst deel te nemen. Omdat remigratie vaak grote risico's met zich meebrengt, moet het gedurende 5 jaar mogelijk blijven naar Nederland terug te gaan

3. Vluchtelingenbeleid

* Het internationale vluchtelingenprobleem is van een zodanige omvang dat Nederland zich niet aan zijn verantwoordelijkheid kan onttrekken. De Nederlandse regering moet zich actiever opstellen t.a.v. het vluchtelingenprobleem. Politiek vervolgde en bedreigde mensen hebben recht op een tegemoetkomende houding in plaats van een argwanende en bureaucratische. Nederland moet de verplichtingen die voortvloeien uit het internationale vluchtelingenverdrag nakomen. Nederland dient VN-standpunten te volgen. Geen bed-brood-bad-regeling voor categorieën vluchtelingen en geen beperking van het asielrecht. Vervolging wegens homoseksualiteit moet erkend worden als grond voor het verkrijgen van de vluchtelingenstatus.

4. Bestrijding van racisme

De CPN is voor een actieve bestrijding van elke vorm van racisme, anti-semitisme en vreemdelingenhaat. Zij pleit voor een verscherpte toepassing en waar nodig verbetering van de wetgeving om een effectief optreden tegen georganiseerde en ongeorganiseerde vormen van racisme mogelijk te maken. De CPN zet zich in voor de vorming van coalities van partijen, organisaties en personen tegen hedendaagse vormen van racisme, anti-semitisme en vreemdelingenhaat. Zij doet dit in nauwe samenwerking met de democratische organisaties van buitenlanders. De CPN stelt voor:

* Verbod en ontbinding van organisaties die systematisch racistische propaganda verspreiden en racisme stimuleren (zoals Centrumpartij, de Centrumdemocraten).

* Om racisme te bestrijden is een voortdurend en effectief opsporings- en vervolgingsbeleid van het justitieel apparaat noodzakelijk. Groepen en organisaties, optredend namens een belanghebbende, moeten aangifte kunnen doen. Onafhankelijke meldpunten kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Politiekorpsen moeten voorwaarden scheppen voor een zorgvuldige behandeling vaan aangiften.
* Mensen die zich bij uitoefening van hun funktie duidelijk discriminerend uitlaten of zo optreden, dienen uit de overheidsdienst te worden geweerd.
* Steun aan initiatieven ter bestrijding van racisme, opgezet door democratische migrantenorganisaties, buurtorganisaties, vakbeweging, politieke partijen en/of anti-racismegroepen.

inhoudsopgave

INLEIDING

I. Aktieve vredespolitiek en internationaal beleid

1. Aktieve vredespolitiek
2. Internationale solidariteit
3. Internationale economische betrekkingen
a. Ontwikkelingssamenwerking
b. EG

II. Sociaal economisch beleid

1. Noodzaak van ingrijpende veranderingen
2. Economisch herstel en werkgelegenheid
3. Arbeidstijdverkorting en herverdeling van arbeid
4. Kwaliteit van de arbeid en zeggenschap
5. Verbetering van de koopkracht
6. Behoud en uitbreiding van sociale zekerheid
7. Democratisering van het belastingstelsel
8. Overheidsfinanciën
9. Midden- en kleinbedrijf
10. Land- en tuinbouw
11. Milieu
12. Energie

III. De ruimte om te leven en bewegen

1. Volkshuisvesting en woonlasten
2. Ruimtelijke ordening
3. Verkeer en vervoer

IV. Sociaal- culturele voorzieningen

1. Onderwijs en wetenschap
2. Welzijn
3. Gezondheidszorg
4. Kunst
5. Media
6. Sport en recreatie
7. Ereschuld

V. Democratische vernieuwing

1. Parlementaire democratie onder druk
2. Uitbreiding en uitwerking van grondrechten
3. Versterking van positie van het parlement
4. Versterking lokale democratie
5. Democratisering van overheidsinstellingen
6. Justitie en politie

VI. Een samenleving zonder discriminatie

1. Tegen discriminatie
2. Gelijke rechten
3. Vluchtelingenbeleid
4. Bestrijding van racisme

Bijna 800.000 werklozen; een succes?

Duimschroeven aan voor uitkeringsgerechtigden; een perspectief?
Het minimumloon afschaffen voor jongeren; een goed resultaat, zoals Lubbers beweert?

Raketten in Woensdrecht, omdat ze ook in Wladiwostok staan; zijn we dan dichter bij de vrede?
Executies van politieke gevangenen in Indonesië, maar de regering weigert maatregelen te nemen; is dat opkomen voor mensenrechten?

Alle vrouwenorganisaties willen een 32-urige werkweek,
alleen Lubbers wil het niet; wie bepaalt de toekomst?

Het succes van Lubbers en van Aardenne is het succes voor de grote ondernemers.
Om er voor gewone mensen een succes van te maken,
heb je een partij nodig, die op zijn stuk blijft staan; blijft optreden, ook als anderen het hoofd in de schoot leggen;
samenwerkt omdat het nodig is en kan.

Zo'n partij is de CPN.
Ze is uw steun waard.
Juist ook financieël.

Ina Brouwer.

meer dan de helft binnen voor het donatiefonds

In het ledenblad van augustus kon een stand van de donatie-campagne vermeld worden van iets meer dan *f* 150.000.-. Dit bedrag was vnl. afkomstig van mensen, die vaak al langere tijd regelmatig een vast bedrag van hun bank- of girorekening laten afschrijven voor het Donatiefonds van de partij. Deze automatische incasso-donateurs zorgden er voor dat de campagne niet met 0 hoefde te beginnen.

Op het moment dat dit stukje wordt geschreven, d.i. 17 september, is de stand opgelopen tot ruim *f* 188.000.-. Dat is meer dan de helft van het beoogde totaalbedrag van *f* 350.000.-. Ondanks de inzet van vele communisten voor de Volkspetitie tegen de plaatsing van de kruisraketten zijn er in een aantal districten/afdelingen ook veel nieuwe donateurs voor de partij gewonnen.

Voor de partijfinanciën, die bepalend zijn voor de mogelijkheden, is het nodig dat de partij zeker op dat bedrag van *f* 350.000.- aan donaties kan rekenen. Om dat te kunnen bereiken moet de donatiecampagne deze en de volgende maand één van de hoofdpunten blijven van de partijaktiviteiten.
We willen de districten/afdelingen, die nog niet (goed) begonnen zijn, aansporen de organisatie van de campagne, het bezoeken van leden en sympathisanten, snel ter hand te nemen. De ervaringen geven aan dat er veel geld voor de partij te organiseren is. Niet laten liggen dus, de partij heeft het nodig.

District	Taak	Stand per 16 september
Amsterdam	120.000.--	56.081.--
Brabant	9.250.--	4.430.--
Drente	1.000.--	270.--
Friesland	5.000.--	2.780.--
Gelderland	10.000.--	7.475.--
Gooi/Eemland	10.000.--	4.876.--
Groningen	10.000.--	8.875.--
Den Haag	60.000.--	34.380.--
Kennemerland	11.000.--	4.980.--
Limburg	5.500.--	3.300.--
Noord Holl. Noord	11.000.--	5.285.--
Rotterdam	30.000.--	11.799.--
Twente	7.250.--	4.955.--
Utrecht	26.000.--	10.835.--
Vecht/IJ. delta	2.000.--	1.170.--
Lelystad	1.500.--	570.--
IJsselstreek	5.500.--	2.685.--
Zaanstreek	5.000.--	3.650.--
Zeeland	1.800.--	1.980.--
Diversen	15.700.--	17.964.--
	350.000.--	188.300.--